

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TRT ÇOCUK KANALINDA YAYINLANAN ÇİZGİ FİLMLERDE
KALIP İFADELERİN SUNULUŞ BİÇİMLERİ

EZGİ ÇETİN ZENGİN

19746020

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. ALİ FUAT ARICI

2023

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TRT ÇOCUK KANALINDA YAYINLANAN ÇİZGİ FİLMLERDE
KALIP İFADELERİN SUNULUŞ BİÇİMLERİ

EZGİ ÇETİN ZENGİN

19746020

ORCID NO: 0000-0003-3462-5802

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ALİ FUAT ARICI

KASIM, 2023

Ezgi ÇETİN ZENGİN tarafından hazırlanan “TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Kalıp İfadelerin Sunuluş Biçimleri” başlıklı çalışma, **08/11/2023** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunmuş ve jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Programında **YÜKSEK LİSANS** tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman

İmza

Prof. Dr. Ali Fuat ARICI

.....

Jüri Üyeleri

İmza

Prof. Dr. Şaban SAĞLIK

.....

Doç. Dr. Hayrullah KAHYA

.....

ÖZET

TRT ÇOCUK KANALINDA YAYINLANAN ÇİZGİ FİMLERDE KALIP İFADELERİN SUNULUŞ BİÇİMLERİ

Bu çalışmada TRT Çocuk kanalında geçmişte yayınlanmış ve güncel olarak yayınlanmakta olan çizgi filmlerin Türkçedeki kalıp ifadeleri sunulmuş biçimleri ele alınmıştır. İlkokul dönemine hitap ettiği varsayılarak seçilen 5 çizgi filmin ilk 5 bölümü olmak üzere toplamda 25 bölüm çizgi film izlenmiştir. İzlenen çizgi filmlerde tespit edilen kalıp ifadeler kullanım amaçlarına göre tasnif edilmiştir.

Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseninde tasarlanmıştır. Araştırmanın inceleme nesnesi olan TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerin analizinde doküman incelemesi kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda incelenen çizgi filmlerde alt problemlerdeki ölçütlere göre kalıp ifadelerin sunulmuş biçimleri gösterilmiştir. Çizgi filmlerde toplamda 251 kalıp ifade bulunmuştur. Bu ifadeler sırasıyla; isteğini dile getirmeye yönelik kalıp ifadeler 22, teşekkür etmeye yönelik kalıp ifadeler 12, takdir etmeye yönelik kalıp ifadeler 22, özür dilemeye yönelik ifadeler 15, rica etmeye yönelik kalıp ifadeler 1, değerlendirmeye yönelik kalıp ifadeler 4, selamlaşmaya yönelik kalıp ifadeler 51 ve bunların dışında kalan diğer kalıp ifadeler ise deyimler 31, dini inanç ve kültürü yansıtan ifadeler 33, onaylama ifadeleri 25 olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, TRT Çocuk, çizgi film, söz varlığı, kalıp söz

ABSTRACT

THE FORMS OF PRESENTATION OF STEREOTYPES IN CARTOON BROADCAST ON TRT ÇOCUK CHANNEL

In this study, the ways in which the cartoon series that have been and are being broadcasted on TRT Çocuk are presented in Turkish are discussed. The identified phrases were classified according to their intended use. A total of 25 episodes, including the first 5 episodes of 5 cartoons assumed to appeal to the primary school period, were watched.

The study was designed in case study design, one of the qualitative research methods. Document analysis was used to analyze the cartoons broadcasted on TRT Çocuk, which is the object of the study. Descriptive survey method was used to analyze the data.

As a result of the research, the presentation formats of pattern expressions in the examined cartoons were shown according to the criteria in sub-problems. A total of 251 pattern expressions were identified as follows: 22 for expressing desires, 12 for expressing gratitude, 22 for expressing appreciation, 15 for apologizing, 1 for making a request, 4 for evaluation, 51 for greetings. In addition to these, other pattern expressions include 31 idioms, 33 expressions reflecting religious beliefs and culture, and 25 approval expressions.

Keywords: Turkish education, TRT Çocuk Channel, vocabulary, cartoons, stereotypes

ÖN SÖZ

Bu çalışma çocuk edebiyatının bir türü olan çizgi filmlerde bulunan söz varlığı unsurlarından kalıp ifadeleri tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır.

Çalışmada hedef kitlesi ilkokul öğrencileri olduğu varsayılan çizgi filmler seçilmiş, bunların ilk beş bölümü izlenerek diyaloglarda yer alan kalıp ifadeler tespit edilmiştir. Bu kalıp ifadeler Doğan Aksan'ın sınıflandırması kriter alınarak sunulmuş biçimleri tespit edilmiştir.

Çalışma TRT Çocuk kanalının yayınladığı çizgi filmlerin Türkçeye olan katkılarını görme noktasında ve bu alanda yapılan yayınların neler yapıp neler yapmaması konusunda bir öneri olacağı düşünülmüştür.

Tez sürecinde girdiğim her çıkmazda yol gösteren, bilgisini ve ilgisini eksik etmeyen, göstermiş olduğu sabrı ve hoşgörüsü için değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Ali Fuat Arıcı'ya,

Lisans ve yüksek lisans eğitimimde yardıma ihtiyaç duyduğum her anda destekleyen, bilgileriyle, düşünceleriyle yolumu aydınlatan, bana çocuk edebiyatını sevdiren kıymetli hocam Prof. Dr. Bayram Baş'a,

Yüksek lisans sürecinde kendilerinden ders aldığım Yıldız Teknik Üniversitesi Türkçe Eğitimi bölümü hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Ses bayrağımız kadim dilimiz Türkçemize katkı sağlaması temennisi ile...

Ezgi ÇETİN ZENGİN

Kasım 2023; İstanbul

,

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLOLAR LİSTESİ	viii
KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi	5
1.1.2. Alt Problemler	5
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Sınırlılıklar	6
1.5. Varsayımlar	7
1.6. Tanımlar	7
2. YÖNTEM	8
2.1. Yöntem	8
2.2. Araştırmanın Deseni	8
2.3. Araştırmanın İnceleme Nesnesi	8
2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	12
3. ÇOCUK	14
3.1. Çocukta Dil Gelişimi	15
3.2. Dinleme/İzleme Becerileri	18
3.3. Söz Varlığı ve Söz Varlığı Unsurları	20
3.4. Kalıp İfade	21
4. ÇİZGİ FİLM	23
4.1. Çizgi Filmin Türkiye’de Tarihçesi	23
4.2. Çizgi Film-Çocuk İlişkisi	25
4.2.1. TRT Çocuk Kanalı	29
5. BULGULAR	32
5.1. Rafadan Tayfa	32
5.1.1. Konusu	32
5.1.2. Karakterler	33
5.1.3. "Rafadan Tayfa" Çizgi Filminin İncelenen Bölümleri	34
5.2. İbi	44

5.2.1. Konusu	44
5.2.2. Karakterler	45
5.2.3. Bölümler.....	46
5.3. Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu	56
5.3.1. Konusu	56
5.3.2. Karakterler	57
5.3.3. Bölümler.....	58
5.4. İstanbul Muhafızları	65
5.4.1. Konusu	65
5.4.2. Karakterler	65
5.4.3. Bölümler.....	67
5.5. Z Takımı.....	78
5.5.1. Konu.....	78
5.5.2. Karakterler	78
5.5.3. Bölümler.....	80
6. SONUÇ, TARTIŞMA, ÖNERİLER	94
6.1. Sonuç.....	94
6.1.1. Trt Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde İsteğini Dile Getirmeye Yönelik Hangi Kalıp İfadeler Yer almaktadır?.....	96
6.1.2. TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Teşekkür Etmeye Yönelik Hangi Kalıp İfadeler Yer almaktadır?.....	97
6.1.3. TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Takdir Etmeye Yönelik Hangi Kalıp İfadeler Yer almaktadır?.....	98
6.1.4. TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Özür Dilemeye Yönelik Hangi Kalıp İfadeler Yer almaktadır?.....	99
6.1.5. TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Rica Etmeye Yönelik Hangi Kalıp İfadeler Yer almaktadır?.....	100
6.1.6. TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Değerlendirmeye Yönelik Hangi Kalıp İfadeler Yer almaktadır?.....	100
6.1.7. TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Diğer (Ani Tepkiler, Deyim, Dinî ve Kültürel, Onaylama) İfade Hangi Kalıp İfadeler Yer almaktadır?.....	101
6.1.8. TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Selamlaşmaya Yönelik Hangi Kalıp İfadeler Yer almaktadır?.....	103
6.2. Tartışma ve Yorum	106
6.3. Öneriler	110
KAYNAKÇA.....	112

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Rafadan Tayfa Çizgi Filmi Bölüm Adları ve Bağlantıları.....	10
Tablo 2. İbi Çizgi Filmi Bölüm Adları ve Bağlantıları.....	11
Tablo 3. Nasreddin Hoca Çizgi Filmi Bölüm Adları ve Bağlantıları	11
Tablo 4. Z Takımı Çizgi Filmi Bölüm Adları ve Bağlantıları	12
Tablo 5. İstanbul Muhafızları Çizgi Filmi Bölüm Adları ve Bağlantıları.....	12
Tablo 6. Çizgi Filmlerde Tespit Edilen Kalıp İfadeler	105

KISALTMALAR

Bkz	: bakınız
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
RTÜK	: Radyo Televizyon Üst Kurulu
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlere, amaçlara, araştırmanın önemine, tanımlara ve sınırlılıklara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsanoğlu dünyaya geldiği andan itibaren gerek sözlü gerek sözsüz şekilde çevresiyle iletişim kurma ve kendini ifade etme ihtiyacı içindedir. Tarih öncesi çağlarda mağara duvarlarındaki çizimlerle başlayarak ilerleyen süreçte yazının bulunmasıyla günümüze dek insan, iletişim kurmak için çeşitli yollara başvurmuştur. Yaşanan her değişime uyum sağlayan insanoğlu, zamanla gelişerek çeşitlenen iletişim yollarına adapte olmuş ve günlük hayatını da bu yönde şekillendirmiştir. Teknolojideki gelişmeler iletişimi de farklı boyutlara taşımış; dil becerileri, sosyal beceriler, kültürel ve evrensel değerleri edinme sürecini de doğrudan etkilemektedir. Gün geçtikçe güçlenen teknoloji-iletişim ilişkisi birbirine paralel şekilde gelişme göstermektedir. Teknoloji, iletişime yeni imkânlar sağlarken günlük hayatta oluşan iletişimsel ihtiyaçlar da teknolojiye yön vermektedir.

Günümüze kadar geçen sürede yaşanan teknolojik gelişmeler sayesinde kitle iletişim araçları insanların vazgeçilmez ihtiyaçlarından olmuştur. Teknolojik gelişmeler gündelik hayatı kolaylaştırırken aynı zamanda iletişim kurmaya ve bilgi edinmeye yarar. Kitle iletişim araçlarının zararları sıklıkla dile getirilmekte ve zararlarını ele alan çalışmalar yapılmakta ise de doğru kullanıldığı takdirde pek çok yönden faydalarının olduğu yadsınamaz. Son birkaç yıldır tüm dünyayı etkileyen salgın döneminde teknolojinin artılarıyla birlikte eksileri de görülmüştür. Eğitim-öğretimin uzaktan da yapılabileceği fikri benimsenmiş; öğrenciler, öğretmenler ve ebeveynler bu yeni sisteme adapte olmuştur. Kitabın, kalemin, defterin yerine bilgisayarlar, telefonlar, tabletler ve İnternet geçerek eğitimin vazgeçilmezleri olmuştur. İnsan ilişkileri, ziyaretler, hatta evlilikler ve günlük yaşamdaki alışverişler, ödemeler gibi en basit alışkanlıklar dahi teknolojinin imkânları ile giderilmiştir. Tüm bu radikal değişiklikler beraberinde aksaklıkları da getirmiştir. Ülkemizin her köşesinde aynı

imkânlara sahip olmayan öğrenciler ve öğretmenlerin eğitim ve öğretim süreci aksamıştır. Devlet kanalı olan TRT, bu olumsuz duruma karşı önlem olarak EBA TV’de eğitimin tüm kademelerini kapsayacak şekilde ders yayınları yapmıştır. Öğrenciler eğitimlerine okul sıralarından sonra televizyon ekranlarında devam etmiştir. Her eve İnternet girmemiş olsa da televizyon uzun yıllardır ülkemizde evlerdeki yerini korumuş, popülerliğini yitirmemiştir.

Kitle iletişim araçları yetişkinlerin olduğu kadar zaman içinde televizyonun her eve girmesi ile çocukların da hayatının bir parçası haline gelmiştir. İzleyici grubunun büyük çoğunluğunu çocukların oluşturduğu çizgi filmler hem yararlı hem zararlı içerikleriyle ekranlarda gösterilmektedir. Çocukları ekrandan uzak tutmak günümüz koşullarında olanaksız hale gelmişse de ekran süresini mümkün mertebe asgari düzeyde tutmak ve bu süreyi çocuğun yararına olacak şekilde düzenlenmek gerekir. Çocukların çizgi film ve dizilere ilgi gösterdikleri okul çağı dönemi, aileden çok okulda zaman geçirdikleri, öğrenmeye en açık oldukları dolayısıyla dış dünyadan etkilendikleri yaşlardır. Duygularını oyun yoluyla ortaya koyan bu yaş grubu çizgi filmlerin renkli ve eğlenceli dünyasına sığır. Ailelerin içerikleri ve izleme sürelerini kontrol etmesi çocuğun kişilik ve dil gelişimi açısından kritik bir önem taşır. Okul harici zamanların plansızlığı, ailelerin iş hayatı nedeniyle çocuğa vakit ayıramayışı, şehirleşme ile birlikte oyun alanlarının kısıtlanmasıyla çocukların evlere kapanması, çocukların televizyon, telefon, tablet ve bilgisayara kolay ulaşımı, internetteki içeriklere sınırsız ulaşım gibi durumlar çocukları ekrana mahkûm etmektedir. Bu mecburiyetler çocukları sosyal becerilerden yoksun bırakırken argo ifadelerle maruz kalarak dil gelişimlerinin istendik olmayan yönde etkilemektedir.

Hayal ürünü karakterlerin de yer aldığı çizgi dizi ve filmlerde verilmek istenen her türlü mesaj ifade edilen karakterler yoluyla çocuğa aktarılır. Olumlu ve olumsuz mesajı ayırt etmeksizin inisiyatif olarak tüm çizgi filmleri yayınlayan kanalların kontrolü ebeveynlerin kontrolünde olmalıdır. Aksi takdirde sunulan karakterlerin özelliklerini kendine model alarak davranış biçime haline getirebilir. Dönemin algılarına hitap edecek şekilde dizayn edilen karakterler çocuğun dış görünüşünden tüketim alışkanlıklarına kadar etkileyebilmektedir.

Erkek çocuklarının korkusuz, özel güçleri olan, ölümsüz, süper kahramanları; kız çocuklarının özel güçlere sahip perileri, bedensel algılarını bozacak şekilde gerçek

dışı g zelli lere sahip prensesleri rol model almaları özgüvenlerini zedelerken gerçeklik algılarını da sarsacaktır. Henüz soyut işlemler evresine geçmemiş somut işlemler evresinde bulunan okul  ağı çocuğunun hayal unsuru olan bu senaryoları algılamaları mümkün değildir.

Çocukluktan erinliğe adım atma dönemlerinde çocukların kişiliklerini bu evrede kendilerine en yakın gördükleri kişileri rol model alırlar. Gayrı millî, Türk kültürüne uzak karakterlerin ön plana çıktığı, yabancı kültürlerin ekseninde çizilen senaryoların benimsenmesi çocuğun da kişiliğini bu yönde  ekillendirecektir. Türk eğitim sisteminin hedeflerinden uzak, Türk millî kültüründen, Türk dilinden kopuk yapımların izlenmeden önce aileler ve öğretmenler tarafından denetlenmesi, bu tür yayınlara sınır koyulması gerekmektedir. Yetişkinlerde beğeni duygusunun yerle mi  olması ve beğenileri doğrultusunda kanal, program deği tirebilmesi yayınların etkisinde kalma ihtimali çocuklara kıyasla d  y kt r. Televizyon yayınları hem dini inançların hem siyasi g r   lerin hem bunlar dışında dünya görüşünün rahatlıkla temsil ve ifade edildiği bir mecradır.  ocuk yayınlarının bu fikirlerden etkilenmemesi olanaksızdır. Dil becerilerini kazanmış ve kişilik gelişimini tamamlamış yetişkin bireyler çocuklar kadar etki altında kalmamaktadır. Bu doğrultuda çocukların maruz kalacağı yayınların hassasiyetle denetlenmesi zorunludur. Türk millî kültürüne ve Türk diline hassasiyet gösteren yapımların artması için ailelere, kanallara ve yapım şirketlerine i  düşmektedir.

Devlet eliyle kurulan ilk kanal olan TRT sayesinde ülkemiz televizyon kanallarıyla tanışmıştır. Televizyon kanallarının zamanla artmasıyla tematik yayınlar da  e itlenmi tir. Özel kanalların yayın sektöründe büyük payı alması sonrası TRT de zamanla kanal çeşitliliğini artırmıştır. Özel kanallarda da izleyicisi kitlesi çocuklar olan yayın akışı içinde yerli ve yabancı çizgi dizi ve filmlerin yer aldığı kanallar yayın sektörüne katılmıştır. Özel kanalların yanında ilerleyen süreçte TRT  ocuk da çocuklara yönelik yayın yapan kanallar arasına eklemiştir.

TRT  ocuk, kuruluşundan günümüze değin geçen sürede  ocukların TRT  ocuk Kanalı hedef kitlesi 3-12 ya  aralığındaki çocuklar olan ve çocuklara yönelik yayınlar yapan devlet eliyle kurulmuş tematik bir kanaldır. Reklam almayarak yayın hayatına devam etmesi kanalın ticari kaygıdan uzak olduğunu göstermektedir. Küçük ya lardan itibaren bireylerin kültürel kimliğini korumalarına ve millî değerlerini

keşfetmelerine imkân sağlayan programlar yayınlayarak Türk kültürüne ait masallar, destanlar, halk hikayeleri, halk oyunları ve bunların çizgi dizi ve filmlere uyarlanmış Türkçe öğretimi içerikleri sunarak çocukları Türk diline ve kültürüne daha yakın hale getirir. Yayımlanan programlar, çizgi film ve diziler Türk dilini, kültürünü özümseyen, millî ve manevi değerleri koruyan ve yaşatan bireyler olma noktasında çocukları doğrudan ve dolaylı olarak eğitir.

Çocuklar izledikleri film ve dizi karakteriyle kendilerini özdeşleştirerek onların iyi veya kötü her davranışını kendi hayatlarına yansıtabilmekte; bu durum da çocuk eğitiminde teknolojinin, kitle iletişim araçlarının, çizgi filmlerin payı olduğunu göstermektedir. Çocuklar çizgi film karakterlerinin davranışlarıyla birlikte iletişimsel öğelere de maruz kalarak alıcı söz varlığının da etkilendiğini söyleyebiliriz. TRT Çocuk kanalının yayın ilkeleri gereği yayımlanan yapımların dil özellikleri ve söz varlığı unsurları amaçlı olarak öğretilirken izleyici kitle olan çocukların dinleme ve konuşma dil becerileri de eş zamanlı olarak gelişir. Raslantısal olarak gerçekleşen bu müfredat dışı öğrenmeler hayat boyu etkisini sürdüreceğinden çocukların okul dışında kalan vakitlerini nasıl değerlendirdiği aileler tarafından kontrol edilmelidir.

Çocuklar anadilini öğrenirken temel dil becerileriyle eş zamanlı edinilen söz varlığı unsurlarına da maruz kalmaktadır. Çocukların izlediği çizgi filmlerde Türkçe öğretiminin örgün eğitimdeki ilk basamağı olan ilkokul kademesi yaş grubu öğrencilerinin gündelik yaşantısında tercih ettiği yayınlarda nezaket içeren kalıp ifadelerle yer verme durumu çizgi filmlerin amaçlılığı noktasında önem arz etmektedir. Kalıp ifadeler günlük yaşamda sık kullanılan genellikle belli bir durumu veya olayı anlatmak için yapıları sabit olan ifadelerdir. Atasözü ve deyimlerde olduğu gibi her milletin ortak kültür ve yaşantısı sonucu yüzyıllar içinde şekillenmiş ve dile yerleşmiş olan kalıp ifadeler, kullanılan duruma göre sınıflandırılabilir. Günlük yaşamda selamlaşma, tanışma, ölüm, doğum, hastalık gibi durumlarda amaçlı olarak kullanılır.

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda yayınlarında millî gelenekleri ve manevi değerleri gözetken, Türk millî eğitim sisteminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uyan, kolay anlaşılır, doğru, temiz ve güzel bir Türkçe kullanmayı düstur edinen TRT Çocuk, anadili olarak Türkçe öğretimi ve çocuk eğitimi açısından incelenmesi gereken önemli bir nesnedir.

1.1.1. Problem Cümlesi

TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerde kullanılan kalıp ifadelerin sunuluş biçimleri nasıldır?

1.1.2. Alt Problemler

Çalışmanın alt problemleri şunlardır:

- 1) TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde isteğini dile getirmeye yönelik hangi kalıp ifadeler yer almaktadır?
- 2) TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde teşekkür etmeye yönelik hangi kalıp ifadeler yer almaktadır?
- 3) TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde takdir etmeye yönelik hangi kalıp ifadeler yer almaktadır?
- 4) TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde özür dilemeye yönelik hangi kalıp ifadeler yer almaktadır?
- 5) TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde rica etmeye yönelik hangi kalıp ifadeler yer almaktadır?
- 6) TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde değerlendirmeye yönelik hangi kalıp ifadeler yer almaktadır?
- 7) TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde selamlaşmaya yönelik hangi kalıp ifadeler yer almaktadır?
- 8) TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde diğer (ani tepkiler, deyim, dini ve kültürel, onaylama) ifade hangi kalıp ifadeler yer almaktadır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Günümüzde teknolojinin insan hayatındaki yeri göz önünde bulundurulduğunda kitle iletişim araçları kişilerin anadilini olumlu veya olumsuz olarak etkilemektedir. Dil becerilerinin geliştiği en önemli evre olan çocukluk evresinde birey gündelik hayatta çizgi filmlere sıklıkla maruz kalmaktadır. İzledikleri ve dinledikleri yayınlar aracılığıyla çocuklar söz varlığına yeni kelimeler ekler. Devlet eliyle kurulmuş ilk tematik çocuk kanalı olan TRT Çocuk'ta yayınlanan çizgi filmlerin de çocukların söz varlığına katkısı göz ardı edilemez. Çalışmanın temel amacı TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerde sunulan kalıp sözleri incelemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

İlkokul kademesi öğrencileri okul dışında kalan vakitlerde kitle iletişim araçlarından televizyon ve internet vakit geçirmeyi tercih etmektedir. Televizyon ve internet kanalları yoluyla erişilen çizgi filmlerin ise izleme ve dinleme yoluyla söz varlığı kazandırma noktasında payı büyüktür.

2019 Türkçe Öğretim Programı özel amaçlarında belirtilen “okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması” (MEB, 2019) maddesinden hareketle bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı öngörülmüştür.

Çizgi filmlerin araştırma nesnesi olarak incelendiği çalışmaların sayısı son yıllarda artmaya başlasa da Türkçe eğitimi ve söz varlığı ile ilişkilendirildiği yapılan çalışmaların sayısı oldukça azdır. Çizgi filmler üzerine yapılan tezler, çizgi filmlerin günlük hayattaki işlevleri, çizgi filmin iletişim ve toplumsallaşma açısından önemi, İngilizce, din fen bilimleri ve sosyal bilgiler gibi dersler, değerler eğitimi, din öğretimi alanlarında çizgi film kullanımı, çizgi filmlerin şiddet ve saldırganlıkla ilişkisi, çizgi filmlerin yaş gruplarına göre gelişimleri üzerindeki etkileri, çizgi filmlerle değer sunumları, çizgi filmin tarihçesi, çizgi film müziklerinin incelenmesi, çizgi filmlerin satın alma davranışlarına etkisi, çizgi film yöntemi ile müze eğitiminin verilmesi, çizgi filmlerde toplumsal cinsiyet rolleri gibi konular üzerine yapılmıştır. Bu çalışmadan elde edilecek verilerden hareketle ve alanda yapılmış söz varlığı, çocuk edebiyatı, çizgi film konulu çalışmaların bulgularını da göz önünde bulundurarak bu çalışmada kalıp ifadelerde çizgi filmlerde amaçlı ve hedefli, öğretim programına uygun olduğu, çocukların söz varlığını kazanım noktasında faydaları olan yayınların yapılıp yapılmadığı noktasında tespitler literatüre katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma; TRT Çocuk kanalında yayınlanmış ve güncel olarak yayınlanmaya devam eden ilkokul çağı çocuklarına yönelik beş yerli yapım çizgi film ve bunların ilk beş bölümüyle sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırmanın inceleme nesnesini oluşturan ve TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerin 6-12 yaş aralığındaki ilkokul çağı çocuklarına yönelik olduğu kabul edilmektedir.

1.6. Tanımlar

TRT: Türkiye'nin devlet eliyle kurulmuş ilk resmi kanalı.

TRT Çocuk: 2008 yılında yayın hayatına başlayan TRT'nin tematik yayın yapan çocuk kanalı.

Çizgi Film: Tema ve karakterler üzerine kurulmuş birden çok resmin art arda gösterilerek hareket oluşturulduğu animasyon filmidir. (TDK, 2018)

Kalıp İfade: “Bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması adet olan birtakım sözlerdir.” (Aksan, 1996)

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, deseni, araştırmanın inceleme nesneleri, verilerin toplanması ve analizi yer almaktadır.

2.1. Yöntem

Çizgi filmlerde kullanılan kalıp ifadelerin sunuluş biçimlerinin tespit edilmesi amacını taşıyan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır.

İncelenen çizgi filmler görüntü ve ses içeren görsel malzemeler olduğundan çalışmada seçilen en uygun yöntem doküman incelemesidir.

2.2. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile yapılmıştır. Durum çalışması hem ürünü hem de nesnesi olabilen nitel araştırma desenlerinin bir türüdür. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir. (Yıldırım & Şimşek, 2016)

Araştırmada TRT Çocuk kanallarında yayınlanan yerli çizgi filmlerde yer alan kalıp sözcüklerin sunuluş biçimleri durum olarak kabul edilmiştir.

2.3. Araştırmanın İnceleme Nesnesi

“Doküman incelemesinde yazılı kaynakların yanı sıra; film, video ve fotoğraf gibi görsel malzemeler de nitel araştırmalarda kullanılabilir.” (Yıldırım & Şimşek, 2016) Bu araştırmada inceleme nesnesi olarak, amaçlı örnekleme tekniklerinden biri olan ölçüt örneklemden yararlanılmıştır. Olasılık temelli örnekleme temsiliyeti sağlama yoluyla evrene geçerli genellemeler yapma konusunda önemli yararlar sağlarken

amaçlı örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu düşünölen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016).

Bu araştırmanın inceleme nesnesini TRT Çocuk kanalında yayınlanan yerli çizgi filmler oluşturmaktadır. Bu çalışmada inceleme nesnesinin seçiminde TRT Çocuk'un Türkiye'de çizgi filmi yayını yapan ilk devlet kanalı olması, bu kanalda yayınlanmış ve yayınlanmakta olan yerli yapım çizgi filmler olması ve bu çizgi filmlerin ilkokul çağı çocuklarına hitap ettiğı varsayılan yapımlar olmaları ölçüt olarak belirlenmiştir.

Çalışmada incelenen TRT Çocuk kanalında yayınlanmış ve yayınlanan çizgi filmler şunlardır:

- Rafadan Tayfa
- İbi
- Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu
- Z Takımı
- İstanbul Muhafızları

Araştırma Türkiye'nin devlet eliyle kurulmuş ilk tematik çocuk yayın kanalı TRT Çocuk kanalında yayınlanan okul çağı çocukların seviyesine uygun olduğu varsayılan çizgi filmler ve bu çizgi filmlerin ilk beş bölümü sınırlı tutulmuştur.

Seçilen yapımlardan Rafadan Tayfa, tipik bir İstanbul mahallesinde yaşayan bir grup arkadaşın gündelik yaşamları ve başlarına gelen maceralı olayların işlendiğı bir senaryo üzerine kuruludur. Yapımda arkadaşlık ilişkileri, yardımseverlik ve mizah öğeleri sıklıkla yer almaktadır. Millî ve dinî kültüre ait ifadeler ve öğeler yer verildiğı görölmektedir. Tayfa'yı oluşturan çocukların yaş grubunun ilkokul döneminde olduğu yorumlanmıştır.

İbi isimli yapım, fantastik öğeler barındıran, mekanları ve karakterleri gerçek dünyada yer almayan, karakterlerin iyi ve kötü taraflar olarak ayrıldığı, iyiler ve kötülerin mücadelesini işleyen bir senaryo üzerine kuruludur. Millî ve dinî öğeler yer verilme de deyimleri içermektedir. Kötü karakterlerin saf kötü olmadığı da göze çarpmaktadır. Karakterlerin yaş bilgisi yer almasa da ilkokul döneminde olduğu yorumlanmıştır.

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu isimli yapım Türk millî kültürüne ait Nasreddin Hoca karakterinin fantastik ve mizah öğeleriyle birleştirildiği ve iyi-kötü mücadelesinin Hoca'nın yaşadığı günlük olaylarla sunulduğu bir senaryo üzerine kuruludur. Bu yapımda da kötüler saf kötü değildir. Baş karakterleri oluşturan çocuklar ilkokul yaş grubundadır.

Z Takımı isimli yapım fantastik öğelere sıklıkla yer verilmiş olan, iyi-kötü mücadelesi üzerine kurulu bir senaryoya sahiptir. Gerçek dünyada var olmayan mekânlara ve karakterlere sahiptir. Fantastik öğelerin yanı sıra millî kültüre ait deyimlere yer verilmiştir. İyi karakterleri oluşturan çocukların ilkokul yaş grubunda olduğu yorumu yapılabilir.

İstanbul Muhafızları isimli yapımın incelenen bölümleri dâhil ilk sezonu TRT Çocuk'ta yayınlanmış ve ikinci sezonda özel bir kanalda yayına devam etmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin katkılarıyla hazırlanmış olan bu yapımda İstanbul'da bulunan tarihi mekanların önemi ve tanıtımına göre kurgulanmıştır. İstanbul'u korumakla görevli bir çınar ağacı ile ona yardımcı olan arkadaş grubunun kötü karakterlerle olan mücadeleleri gösterilmektedir. Fantastik öğelere yer verilmiş olan yapımda tarihsel bilgiler de sunulmaktadır. Çocukların okula gittiği sahneler mevcuttur. Yaş grubu ilkokul veya ortaokul seviyesi olarak yorumlanabilir.

Aşağıda verilen tablolarda bu araştırmada incelenen çizgi filmlerin adları, bölüm adları ve izlendikleri bağlantılara yer verilmiştir.

Tablo 1. Rafadan Tayfa Çizgi Filmi Bölüm Adları ve Bağlantıları

İncelenen Çizgi Film Adı	İncelenen Bölüm Adı	Çizgi Filmin Bağlantısı
Rafadan Tayfa	Ekmek Teknesi	https://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-1
Rafadan Tayfa	Yaşlılara Yardım Haftası	https://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-2
Rafadan Tayfa	UFO Nöbeti	https://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-3
Rafadan Tayfa	Evlere Servis	https://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-4
Rafadan Tayfa	Bir-İki-Üç Tıp	https://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-5

Tablo 2. İbi Çizgi Filmi Bölüm Adları ve Bağlantıları

İncelenen Çizgi Film Adı	İncelenen Bölüm Adı	Çizgi Filmin Bağlantısı
İbi	Serüven Başlıyor	https://www.trtcocuk.net.tr/video/ibi-1
İbi	Sinirli Orman	https://www.trtcocuk.net.tr/video/ibi-2
İbi	Kunkun Köyü	https://www.trtcocuk.net.tr/video/ibi-3
İbi	Kütüphane Şehri Sobo	https://www.trtcocuk.net.tr/video/ibi-4
İbi	Kütüphane Şehri Sobo - 2	https://www.trtcocuk.net.tr/video/ibi-5

Tablo 3. Nasreddin Hoca Çizgi Filmi Bölüm Adları ve Bağlantıları

İncelenen Çizgi Film Adı	İncelenen Bölüm Adı	Çizgi Filmin Bağlantısı
Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu	Zaman Yolcusu	https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-zaman-yolcusu-1-bolum-zaman-yolcusu
Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu	Aslan Terbiyecisi	https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-zaman-yolcusu-2-bolum-zaman-yolcusu
Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu	Evde Bir Başına	https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-zaman-yolcusu-3-bolum-zaman-yolcusu
Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu	Nasreddin Hoca Alışverişte	https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-zaman-yolcusu-4-bolum-zaman-yolcusu
Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu	Nasreddin Hoca'nın Kayıp Hazinesi	https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-zaman-yolcusu-5-bolum-zaman-yolcusu

Tablo 4. Z Takımı Çizgi Filmi Bölüm Adları ve Bağlantıları

İncelenen Çizgi Film Adı	İncelenen Bölüm Adı	Çizgi Filmin Bağlantısı
Z Takımı	Tırtor	https://www.trtcocuk.net.tr/video/z-takimi-1
Z Takımı	Gök Taşı	https://www.trtcocuk.net.tr/video/z-takimi-2
Z Takımı	Hayvanlar Çıldırıyor	https://www.trtcocuk.net.tr/video/z-takimi-3
Z Takımı	Bay B'nin Dev Planı	https://www.trtcocuk.net.tr/video/z-takimi-4
Z Takımı	Sincap Takımı	https://www.trtcocuk.net.tr/video/z-takimi-5

Tablo 5. İstanbul Muhafızları Çizgi Filmi Bölüm Adları ve Bağlantıları

İncelenen Çizgi Film Adı	İncelenen Bölüm Adı	Çizgi Filmin Bağlantısı
İstanbul Muhafızları	Rumeli Hisarı	https://www.youtube.com/watch?v=nsx2aXb5ZAM&list=PL-eJVTjjMXKLGMNxrjz8yvmnzKgwnXczN&index=1
İstanbul Muhafızları	Yerebatan Sarnıcı	https://www.youtube.com/watch?v=pCG1pTOh7MY&list=PL-eJVTjjMXKLGMNxrjz8yvmnzKgwnXczN&index=2
İstanbul Muhafızları	Topkapı Sarayı	https://www.youtube.com/watch?v=lkQs26d0O-w&list=PL-eJVTjjMXKLGMNxrjz8yvmnzKgwnXczN&index=3
İstanbul Muhafızları	Kapalı Çarşı	https://www.youtube.com/watch?v=qlJPPopYGcw&list=PL-eJVTjjMXKLGMNxrjz8yvmnzKgwnXczN&index=4
İstanbul Muhafızları	Galata Kulesi	https://www.youtube.com/watch?v=G6Ypu4SRFz0&list=PL-eJVTjjMXKLGMNxrjz8yvmnzKgwnXczN&index=5

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada TRT Çocuk çizgi filmlerinde sunulmuş olan kalıp sözlerin sunulmuş biçimleri incelenmiştir. Bu kalıp ifadeler isteğini dile getirmeye yönelik kalıp

ifadeler, teşekkür etmeye yönelik kalıp ifadeler, takdir etmeye yönelik kalıp ifadeler rica etmeye yönelik kalıp ifadeler, değerlendirmeye yönelik kalıp ifadeler, selamlaşmaya yönelik kalıp ifadeler olarak sınıflandırılmıştır. Bunların dışında kalan kalıp ifadeler diğer ani tepkiler ve duygular (eyvah, imdat, vay, yaşasın) Diğer deyim, Diğer dini inanç ve kültürü yansıtan ifadeler, diğer onaylama ve kabul etme ifadeleri olarak

Çizgi filmlerin belirlenmesi aşamasında TRT Çocuk kanalında yayınlanan yerli çizgi filmler belirlenmiştir. Bu belirleme yapılırken TRT Çocuk kanalındaki çizgi filmler için, TRT Çocuk kanalının yapmış olduğu bir yaş ayrımı ve izlenme oranı bilgisi bulunmadığından okul çağı çocuklarına yönelik olduğu varsayılan yerli yapımlar seçilmiştir.

Çizgi filmlere ulaşılması aşamasında TRT'nin çevrimiçi platformu TRT İzle internet sitesinden ve çizgi filmlerin resmî Youtube kanallarından çizgi filmler seyredilerek incelenmiştir.

Belirlenen çizgi filmlerin ilk beş bölümü birden fazla kez izlendikten sonra analiz aşamasına geçilmiştir. Verilerin analizinde betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada TRT Çocuk kanalında izlenen çizgi filmlerde sunulan kalıp ifadeler tespit edilmiştir. Karasar'a göre tarama modelleri, önceden veya şu anda bulunan bir halin bulunduğu durumu ile betimlemeyi hedefleyen çalışmalarda kullanılan modellerdir. (Karasar, 1999)

Çizgi filmlerin incelenmesi aşamasında araştırmacıyla birlikte iki alan uzmanı ayrı ayrı olmak üzere belirlenen filmleri izlemişlerdir. Her bir araştırmacının tespit ettiği kalıp ifadeler bizzat araştırmacılar tarafından yazıya dökülmüştür. Üç araştırmacının tespit ettiği bulgular karşılaştırılarak bunların örtüşmesi sağlanmıştır. Örtüşen kalıp ifadeler araştırmanın bulguları olarak kabul edilmiştir.

3. ÇOCUK

Çocuk kavramı literatürde farklı şekillerde tanımlanmış, bir sınır çizilmemiş, bir kalıba konmamıştır.

Türk Dil Kurumu sözlüğünde çocuk kavramının anlamı üç farklı şekilde gösterilmiştir. İlk anlamda yaş vurgusu yaparak “küçük yaştaki erkek veya kız.” tanımı yapılmıştır. İkinci tanımlamada kan bağı ve ebeveynlik açısından “soy bakımından oğul veya kız, evlat.” şeklinde tanımlarken son olarak gelişimsel yöne dikkat çekerek “bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak” tanımı yapmıştır. (TDK, 2018) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin ilk maddesinde çocuğun tanımı ise “daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.” (Birleşmiş Milletler Teşkilatı, 1989) şeklinde on sekiz yaşın rüşt yaşı olduğu evrensel olarak kabul edilmiştir.

Bu tanımlar haricinde literatürde de çocuk kavramının ele alınış şekillerine göre farklı tanımlar yapılmıştır. (Alaylıoğlu & Oğuzkan, 1976) “iki yaşından ergenlik çağına kadar süren büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu veya henüz erinlik dönemine erişmemiş kız veya erkek” tanımını yaparak çocukluğu iki yaştan başlatmakta ve erinlik döneminde bitirmektedir. Erinlik kişiden kişiye ve iki cinsiyette değişebilecek bir yaşta başlayacağından bu tanımda net bir yaş döneminden söz edilmez. (Yalçın & Aktaş, 2002) “genellikle çocuk, bedensel ve zihinsel gelişimi bakımından insanoğlunun 0-16 yaş grubu için kullanılan temel bir kavramdır” tanımını yaparak çocukluğu doğumdan itibaren başlatmış ve yaklaşık ergenlikte bitirmiştir. (Yörükoğlu, 1992) “gelişen bir insan yavrusu, olgunlaşmamış, reşit sayılmayan küçük yurttaş” tanımını yaparak net bir yaş aralığı vermemişse de reşitlik şartı koyarak 18 yaş ile çocukluğun bittiğini ve 18 yaşın altındaki bireylerin çocuk sayıldığını söyler. (Ciravoğlu, 2000) “gün gün, adım adım olgunlaşan, büyüyen, bu amaçla eğitilen insan, yurttaş” olarak tanımlayarak çocukluğu bir süreç olarak tanımlar. (Baş, 2006) ise “bebeklikten çıkışla, ergenliğe giriş arasında fiziksel, duygusal ve sosyal yönden gelişim gösteren ve bu gelişim çerçevesinde kendine has

dünyayı oluşturan bireydir” şeklinde tanımlayarak yalnızca yaş sınırı koymak yerine bireyin duygusal ve sosyal gelişimini de tanıma eklemiştir.

Tüm bu tanımlar doğrultusunda çocukluğun fizyolojik olarak erişkinliğe dair belirtilerin henüz oluşmadığı veya tamamlanmadığı, sosyolojik olarak kendi kendine yetecek maddi imkanlara sahip olmadığı, zihinsel yönden işlem öncesi evre, somut işlemler evresi ve soyut işlemler evresini henüz tamamlamamış ve yetişkinlerin sorumluluğu altında yaşayan bireyler oldukları tanımı çıkarılabilir.

3.1 Çocukta Dil Gelişimi

Dil kavramı literatürde çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Ergin, dili “insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabîî bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessese.” (Ergin M. , 2000) şeklinde tanımlayarak dilin tam olarak ne zaman oluştuğu hakkında bir muamma olduğunu ve sürekli olarak kendini yenilediğinden bahseder. Dilin bu gelişimi rastgele değil; dile özgü kurallarla gerçekleşir.

Aksan (Aksan, 2000) Ergin’in gizli antlaşmalar sistemi vurgusunu destekler nitelikte dili “bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka farklı nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyü bir varlıktır. Gerek insan gerek toplum gerekse insan ve toplumdaki ayrı düşünölemeyecek olan bilim, sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgili bulunan, aynı zamanda onları oluşturan bir kurum.” şeklinde tanımlayarak dillerin sisteminin henüz çözülememiş ve çok yönlü olduğunu vurgular. Güleriyüz de (Güleriyüz, 2001) dili çok yönlü ve gelişmiş bir dizge olarak tanımlarken “duygu, düşünce ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanarak başkalarına aktarılmasını sağladığı” tanımın yaparak dilin iletişimsel yönüne dikkat çeker. (Özbay & Melanlıoğlu, 2008) bu tanımları destekler nitelikte dilin bu karmaşık sistemin kendiliğinden ve hızla geliştiğini vurgular. (Özbay, 2006) “kültür ve medeniyetin gelişiminden insanların günlük hayatındaki problemlerinin çözümüne kadar her alanda önemli fonksiyonlara sahip bir iletişim aracı” olarak tanımlar. Özbay bu tanımla dilin iletişimsel yönünü ön plana çıkarır.

Çocukta dil gelişimi dinleme becerisiyle doğumdan önce başlar ve doğum sonrası bu süreç çevre etkisiyle devam eder ve konuşma ortaya çıkar. İlk evrede anlam ifade etmeyen sesler çıkaran çocuk bilişsel gelişimi de ilerledikçe anlamlı konuşmalar gerçekleştirir. Çocuğun anlamsız sesler çıkardığı bu evreler evrenseldir ve çevre etkisiyle anadili öğrenmesi gerçekleşir. Çocuk içinde bulunduğu aile ve okul çevresinin de katkılarıyla bilişsel ve dil gelişimini sağlıklı olarak tamamlar. Çocuğun dil gelişimi 5 yaşına kadar üçte ikisi tamamlanır. 5 yaşındaki çocuk yaklaşık iki bin kelimelik bir söz varlığına sahiptir ve yetişkin düzeyinde anadilini konuşabilir. (Kol, 2011) İlkokula başlayan bir çocuğun ise 5.000 ile 20.000 kelime arasında söz varlığına sahiptir. (Sağlam, Coşkun, & Gür, 2013) Bireyin kelime ve kavram birikimi ne kadar zengin olursa bilişsel düzeyi de yüksek olacağını ifade eden (Özbay & Melanlıoğlu, 2008) kelime öğretimine ayrı özen gösterilmesi gerektiğini önerir. Bu öneriyi destekler nitelikte (Budak, 2016) da kelime bilgisinin geliştirilmesinin temel dil becerilerinin kazanılmasında ön koşul olduğunu vurgularken kelime zenginliğinin düşünce zenginliği anlamına geldiğini öne sürer. Dil becerilerinin kazanılması ve bu becerileri aktif olarak kullanılabilmesini edinilmiş dil zenginliğine bağlayan (Karatay, 2007) da bu noktada ortak düşünceye sahiptir.

Dil becerilerinin nasıl kazanıldığı ve nasıl geliştiği ile ilgili pek çok farklı görüş öne sürülmüş, yerli ve yabancı kaynaklarda çeşitli görüşler ortaya sunulmuşsa da hâlen bir netlik kazanmamıştır.

İnsanların dil edinimi görevine özel olarak uyarlandığı ve dil gelişiminin doğuştan gelen kapasiteler tarafından yönlendirildiği ve çevre tarafından şekillendirildiği konusunda açık bir fikir birliği olduğunu, çocukların soyut gramer yapılarına değil, yetişkinlerin ifadelerine maruz kalarak organize edilmiş bir kategori ve kurallar sistemi kazandığını söyleyen (Hyams & Orfitelli, 2018) Çocuğun bir dili edinebilmesi için bir dile maruz kalması gerektiğini her zaman söylenmiştir ancak çağdaş araştırmalardaki son gelişmeler, dilsel girdinin özelliklerini, çocuğa verilen geri bildirimler ve çocuğun dilsel çevresi ile etkileşimlerin kalitesini nasıl anladığımızı ve tanımladığımızı artırdı. (Fernández & Smith Cairns, 2018) İnsanlar söz konusu olduğunda, dil öğreniminin zengin bir sosyal ortama dayandığı ileri sürülmektedir. (Lytle & Kuhl, 2018)

Dil gelişimi psikolojide üç ayrı kuramla açıklanmıştır. Bu kuramlar davranış, sosyal öğrenme ve psikolinguistik kurmalardır. Davranışçı kurama göre dil, bireyin bulunduğu sosyal çevrede tekrar eden ses ve konuşma davranışının pekiştiricilerle desteklenmesiyle kazanılır. Sosyal öğrenme kuramında dil, bireyin ailesini model alması, onları taklit etmesi ve pekiştiric ve dönütler kullanılarak kazanılır. Psikolinguistik kuramlar davranışçı ve sosyal öğrenme kuramlarda kullanılan pekiştiric, taklit, dönüt kavramlarının dil öğrenimini tam anlamıyla açıklayamadığını öneri sürer. Buna göre aynı ortamda dil öğrenen çocukların dil gelişimlerinin farklı olması, farklı kültürlerde yetişen çocukların benzer sesler çıkarması gibi durumlarını bu kuramlar açıklayamaz. (Selçuk, 2012)

Piaget ise dil gelişim evrelerini dönem özelliklerine göre sınıflandırmıştır. Gelişim dönemlerinin ilk evresi olan agulama evresi, konuşma öncesi evre olarak da bilinmektedir. Agulama evresinde, bebeklerin çıkardığı sesler gerçek konuşma olarak değerlendirilemez ve çıkartılan sesler evrensel özelliktedir. Ağlama evresi ilk iki aylık dönemde yeni doğanın çıkardığı evrensel nitelikte ilk sestir. Ağlama konuşmanın temelini oluşturur. Ardından yaşanan babıldama evresi iki aylıktan altı aylık olan süreci kapsarken bu evrede bebekler, ünsüz harfleri ünlü harflere göre daha kolay çıkarmaktadırlar. Bebekler “ba-ba”, “ma-ma” ve “de-de” gibi ünsüz ve ünlü sesleri bir arada kullanırlar. Çağıldama veya heceleme evresi ise son altı ayı kapsar. Bebekler ilk hecelemelerini yapmaya başlar ve dönemin sonuna doğru bebeklerden kısmen anlamlı kelimeler duyulabilir. *Tek Sözcük Evresi*; ilk anlamlı kelimelerin kullanılmaya başlanan bir yaştan bir buçuk yaşa kadar geçen süreçtir. Bebekler öncelikli olarak, “anne”, “baba”, “dede” gibi aşına oldukları kelimeleri kullanırlar. Bu evrede bebekler 50 civarında kelime kullanırlar. Bebekler ilk sözcüklerini yaklaşık olarak 13 aylıkken kullanırken; kelime dağarcığının birden artması olarak bilinen sözcük artışı genellikle 17-18 ay civarında görülmektedir. Tek sözcük döneminde aynı zamanda, anlam genişletmesi veya anlam daraltması görülmeye başlanır. Bebeklerin tek kelimeyle birçok şeyi anlattığı “morgem” kaşanır. *Telgrafik Konuşma Evresi* çocukların iki kelimeyi bir araya getirebildiği ve belli bir gramer kuralı bulunmayan iki yaşa kadar geçen süreçtir. Son olarak *İlk Gramer Evresi* ise beş yaşa kadar geçen ve okul öncesi döneme denk gelen evredir. Dil gelişimi açısından çocuklar 2-2,5 yaşından sonra gramer kuralına uygun (özne-

nesne-yüklem) üç-beş sözcükten oluşan uzun cümleler kullanmaya başlarlar. (Ateş, 2020) (Demirel, 2016)

3.2 Dinleme/İzleme Becerileri

İşitme Türkçe Sözlük'te "kulakla algılamak, duymak" şeklinde tanımlanarak dinleme becerisinin ön koşuludur. (TDK, 2018) İşitmenin dinleme olabilmesi için bilinçli bir şekilde gerçekleşmesi gerekir. (Ergin & Birol, 2000) "seslerin ve varsa konuşma görüntülerinin farkında olmayla ve onlara dikkati vermayla başlayan, belli işitsel işaretlerin tanınması ve hatırlanmasıyla süren ve anlamlandırılmasıyla son bulan bir süreç" tanımını yaparken anlamlı bir duyuma dikkat çeker.

İzleme ise dinlemeden farklı olarak görsellere maruz kalınan anlama faaliyetidir. İzlemede ses yoktur ve dikkatin görüntüye verilmesi gerekmektedir. Dinleme ve izlemenin izleme boyutunda olduğu gibi burada da bütün dikkat görsel unsurlar üzerindedir. (Doğan, 2019)

İşitme algısının normal olması, sağlıklı dil gelişimi açısından önemlidir. Duyma kusuru olan bebeklerin 6-9 aylar arasında yapılan ses oyunları döneminde normallerden ayrıldığı, bebeğin dil gelişiminin aksadığı belirtilmiştir. Görsel algılama dil gelişimi için belirleyici olmakta; ciddi görme kaybı olan çocukların dil gelişimleri, görmesi normal olanlara göre daha geç başlamaktadır. (MEB, 2013)

Okuma ve dinleme becerilerinin gelişmesi kelime hazinesini de geliştireceği gibi kelime hazinesi geliştikçe okuma ve dinleme becerileri de gelişecektir. (Çeçen, 2007) Dinleme, yoğun bir zihinsel çaba gerektirdiğinden daha etkili bir dinleme için kesinlikle zengin bir kelime dağarcığına ve buna bağlı olarak bağlam gücüne ihtiyaç vardır. Özellikle hızlı gerçekleşen ve hızlı anlama ile düşünme becerilerine dayanan iletişim türleri dinlemenin zihinsel yönünü öne çıkarır. (Çifçi, 2014)

"Anadili eğitimi, çocuğun aile ve çevresinde öğrendiği dili, okuldaki eğitim etkinliği içinde, sonra iş ve toplum yaşamında duyacağı çeşitli ilgi ve iletişim gereksinimlerini karşılayabilecek nitelik ve yönlerde geliştirmektir. Bu eğitim çocuğa yeni bir dil öğretmek değildir, konuştuğu dil üzerinde çeşitli beceriler kazandırıp bu alanda bilinçlendirmektir" (Göğüş, 1983)

Dinleme ve izlemeyi etkili hale getirebilmek ise görsel okuryazarlık eğitiminden geçer. Yalnızca sesleri duyarak ve görsellere bakarak bir dinleme-izleme eylemi gerçekleşmeyeceğinden görsellerin anlamlandırılması ve dinlenen içerikle ilişkisinin de farkına varılmalıdır. Başaran bu becerinin gerekliliği ile ilgili şu tespitlerde bulunmuştur: “Türkçe dersinin temel amacı öğrencilere duygu ve düşüncelerini en etkili bir biçimde paylaşmak yani etkili iletişim kurabilme becerisini kazandırmaktır. Bu amaçlar doğrultusunda görsellerin dilinin öğretilmesi de kaçınılmazdır: Duygu ve düşünceyi paylaşmada görselleri etkili bir şekilde kullanmak için görsellerin taşıdığı anlamın bilinmesi gerekir. Bu anlamları birkaç kişinin bilmesi de yetmez; hangi görselin nasıl bir anlam taşıdığı toplumu oluşturan herkesçe bilinmelidir ki görseller iletişimde etkili ve doğru bir şekilde kullanılabilmelidir. Türkçe derslerinde duygu ve düşüncelerini görseller kullanarak anlatabilme (görsel yazarlığı) ve başkalarının görseller kullanarak paylaştığı duygu ve düşünceleri anlama (görsel okurluğu) becerilerinin kazandırılmasıyla, gelecek nesillerin iletişimde hem görselleri etkili bir şekilde kullanması, görsel manipölasyonları anlaması ve görsel iletişim kazalarının en aza indirilmesi hedeflerine ulaşılması mümkün olacaktır.” (Başaran, 2014)

“Çocuğun ana dilinin seslerini taklit ederek başladığı dil edinimi süreci, ana dilinin gramer kurallarını kazanarak dili bu kurallara uygun olarak üretmesiyle sonlanmasına rağmen, dil gelişiminin bu dönemde sona erdiği söylenemez. Dil edinimi sürecinde çocuğun zihni, ana dilinin özellikleri ile biçimlenmektedir. Bu biçimlenme sonraki dönemlerdeki dil gelişiminin kaynağını oluşturmaktadır.” (Karadağ, 2019) Çocuk ilk olarak dinlemeyi/izleme becerilerini edinirken; bunu sırasıyla konuşma, okuma ve yazma takip etmektedir. Okuma-yazmanın öğrenilmesiyle çocuğun anlama becerisine ek olarak anlatma becerisi de gelişmeye başlamaktadır. Kişi okuyup dinleyerek pasif söz varlığını geliştirmekte bilgi dağarcığını zenginleştirmekte ve bilgilerini yazılı biçimde aktif söz varlığını kullanarak anlatmaya hazır hale getirmektedir. Bu bakımdan dinleme/izleme becerisi gelişmeyen birinin yazma becerisinin gelişmesini beklemek mümkün görünmemektedir. (Bursalı, 2014) Okuma ve yazma becerilerinin gelişmesi dinleme ve izleme becerileriyle ilişkilidir yorumu yapılabilir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (MEB, 2019) programın genel amaçlarından bir tanesi “okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek

dil zevki ve bilincine ulaşmalarını; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerini sağlamak” olarak belirtilmiş ve okuma alanındaki kazanımlar anlama, akıcı okuma ve söz varlığı olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Buna göre söz varlığı edinimi gerek günlük yaşantıda gerek müfredatta edinilmesi gerekli olan dil unsurlarındandır.

Temel dil becerilerinin edinildiği ilkökul döneminde Türkçe dersleri dil edinim sürecinin en önemli ögesidir. Buna göre dilin inceliklerinin ve güzelliklerinin öğretildiği, bilinçli kullanma becerisinin kazandırıldığı ders Türkçe dersleridir. (Kolaç, 2009)

3.3 Söz Varlığı ve Söz Varlığı Unsurları

Söz varlığı, söz dağarcığı, kelime hazinesi, kelime serveti vb. kavramlar birçok kaynaktan aynı anlama gelecek biçimde kullanılmaktadır. Bu kavramların tümü iki anlam öbeği altında toplanmaktadır ve bu açıdan söz varlığı ve kelime hazinesi kavramları altında birleştirilebilir. Söz varlığı ve kelime hazinesi kavramları, genellik ve özellik bakımından birbiriyle ilişkili olmakla birlikte, birbirinden farklı anlamları yansıtır.

Aksan, bir dilin söz varlığının o dilin tarihini yansıtarak uzun bir süreçte var olmuş “ses, şekil, sözdizimi ve anlam değişikliklerini” göstererek bu değişimin etkilendiği diller ve değişimin şeklini gösterdiğini açıklar. (Aksan, 1996) Türkçenin söz varlığının temel özelliklerinden bahsederek, en eski zamanlardan günümüze Türkçedeki kavramsallaştırma gücünün özellikle somut nesnelere dayandırılarak varlığını devam ettirdiği, farklı dillerden etkilendiği ve zaman zaman öz Türkçe olan kelimeleri bunlarla değiştirdiğini, süreç boyunca Türkçenin geniş anlamlı sözcüklerden oluştuğunu söyler. (Aksan, 1996) Karadağ söz varlığı kavramını söz, kelime, ifade ve cümleye seslenmeyi yani bütün unsurları olan “tonlama, vurgu, ezgi, sürek” ve beden dilini jest ve mimik ekleyerek tanımlar. (Karadağ, 2019) Korkmaz ise “Bir dilin bütün kelimeleri; bir kişinin veya bir topluluğun söz dağarcığında yer alan kelimeler toplamı.” şeklinde daha genel bir tanım yapmıştır. (Korkmaz, 2007)

“Çocukluk çağında amaç, sadece söz dağarcığını geliştirmektir. Oysa çocuğun yaşı arttıkça aktif ve pasif söz dağarcığı arasındaki sayısal farklılığın da en aza indirilmesi

hedef olarak seçilir. Çocuk edebiyatı metinlerinin söz dağarcığının düzeni bu bakımdan büyük bir önem kazanmaktadır.” (Yalçın & Aytaş, 2017) Bir dilin temel sözvarlığı onun yaşamından ayrılmaz. (Erol, 2007)

3.4 Kalıp İfade

Söz varlığı unsurlarını oluşturan kalıp ifadelerin literatürde pek çok tanımı yapılmıştır. Bu çalışmada bulunan kalıp ifadeler Aksan’ın tanımına göre sınıflandırılmıştır. (Aksan, 1996) “Bir dilin söz varlığı denince, yalnızca, o dilin sözcüklerini değil, deyimlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütün” şeklinde tanımlar. (Çotuksöken, 1994) kalıp sözleri “en az iki sözcükten oluşan, içindeki sözcükleri temel anlamlarını yitirmeden yeni bir kavramı, durumu, eylemi karşılayan söz öbekleri” olarak tanımlarken (Yüceol-Özezen, 2001) ise kalıp sözlerin “mecazsız ve herkesçe büyük bir sıklıkla kullanıla kullanılan artık tek kavramın karşılığı olan birliktelikler” olduğu belirtilmiştir. (Gökdayı, 2008) Kalıp sözlerin “önceden belirli bir biçime girip öylece hafızada saklanan, söyleneceği sırada yeniden üretilmeyip olduğu gibi hatırlanarak ve eğer gerekiyorsa bazı ekleme ve çıkarmalar yapılarak kullanılan, tek bir sözcükten, ardışık veya aralı sözcüklerden oluşabilen, belirli durumlarda toplumun benimsendiği sözleri sunarak iletişimin kurulmasına veya devamına yardım eden ve kullanım yerleri çok sınırlı olan kalıplaşmış dil birimleri” olarak tanımlar. (Barın, 2003) “Temel söz varlığını belirlerken öncelikle, organ ve akrabalık adlarının, sayıların, günlük hayatta sıkça kullanılan isim ve fiiller ile onlarla ilişkisi olan kelimelerin, sıkça kullanılan deyimler, atasözleri ve iletişimde önemli bir yeri olan kalıplaşmış sözlerin ele alınması” gerektiğini belirtir.

Kalıp sözler, belli durumlarda söylenmesi gelenek olmuş klişe sözlerdir. Bu sözler toplumun yaşamına ve kültürüne ışık tutmaktadır. Kalıp sözler yemek yerken veya yemekten sonra, biriyle karşılaşıldığında selamlaşmak için, doğum, ölüm, okula başlama, evlenme gibi olaylar karşısında da kullanılırlar. Bunun yanında bir iyilik karşısında duyulan minneti veya bir iyi dileği belirtmek için edilen dualar, kızgınlıkla söylenen beddualar, yemin etmeler, söz vermeler de kalıp sözlerin içindedir. (Canbulat & Dilekçi, 2013) Kalıp sözler, toplumun kültürünü, inançlarını, insan ilişkilerindeki ayrıntıları, gelenek ve görenekleri yansıtan sözlerdir. (Erol, 2007) kültürün dile yansıyan öğelerinden olan kalıp sözler, dil öğretiminde önemli bir

işleve sahiptir. Bir olay veya durum karşısında kültür aktarımı aracı olarak kullanılan kalıp sözler; dili öğrenenler tarafından karşılaşılan yeni durumlar ya da olaylar için de kullanılabilir. Böylelikle bireyin anlama ve anlatma becerisi geliştirilebilir. (Okuyan, 2012)

Kalıp ifadelerin günlük hayatta sosyal ilişkileri düzenlediği, toplumların gelenek ve göreneklerini yansıttığını söylemek mümkündür.

4. ÇİZGİ FİLM

“Çizgi film” kelimesi, Güncel Türkçe Sözlük’te “bir konuyla ilgili olarak karakterlerin hareketlerini belirtecek biçimde art arda çizilmiş resimlerden oluşan sinema filmi” (TDK, 2018) olarak tanımlanır. Sever çizgiyi “resmi oluşturan ve hatlarını belirleyen öge”; renkleri ise “doygun veya soluk olabilen, saydamdan opağa kadar çeşitlilik gösterebilen; anlatılmak isteneni, olayları, ortamı ve çeşitli duygu durumlarını okura-izleyene yansıtan öge.” (Sever, 2018) olarak tanımlarken çocukların dil edinim sürecinde görsellerin kullanımının önemine de dikkat çeker.

“Çizgi film, sinemanın bulunuşu ile paralel gelişerek, sinema tarihinin bir parçası olmuş, böylece sinemanın temel ilke ve prensipleri de çizgi filmin sinema yapısını oluşturmuştur” (Köşker, 2005)

“Kısa film, insan ve yaşam gerçekliğini devingen bir akış içinde izleyene sunan, görsel kısa öykü olarak da nitelendirilebilir. İzleyenin daha çok görme duyusuna seslenen, iletilerini alımlama sorumluluğunu da izleyene bırakan, izleyende güzel duygusal etkiler bırakan görsel bir uyarandır kısa film. Bir edebiyat türü olan öyküden ayrılan en belirgin yanı, kullandığı iletişim dilinden kaynaklanmaktadır. Biri sinemanın, diğeri edebiyatın anlatım olanaklarını kullanarak bir etkileşim olanağı yaratır. Her ikisini de ortak paydada buluşturan yanları, kurgusal özellikleriyle sanatsal içerikli birer anlam evreni yaratmalarıdır.” (Sever, 2018)

Çizgi filmler, insan duygularını etkileyen, sembol ve resimlerle mesajlar ileten, önemli bir görsel dil haline getirilmiş bir sanat biçimini temsil etmektedir. Bir konuyu mümkün olan en sade çizgilerle sunarken, mizah, abartı ve simgelerin bir birleşimini oluştururlar. (Dalacosta, Kamariotaki-Paparrigopoulou, Palyvos, & Spyrellis, 2009)

4.1. Çizgi Filmin Türkiye’de Tarihçesi

Çizgi film, 1914 yılında kendine özgü yöntemlerle sinema dünyasında kendine yer edinmiştir. İnsanların tarih öncesi mağara resimlerinin hareketli hale gelmesi 1900’lü

yılları ancak bulmuştur. Aynı yıllarda ilk kısa metrajlı animasyon, ilk sesli çizgi film, ilk renkli çizgi film ve nihayetinde ilk uzun metrajlı çizgi filmler yapılır. Dünyada durum böyleyken Türkiye'de 1930'lardan önce çizgi film üzerine herhangi bir çalışma yapılmamıştır. İlk çizgi film gösterimi de yerli olamayan bir yapım olan "İskelet Dansı"dır. 1930'lar sonrası karikatür sanatçısı Cemal Nadir Gürsel bu alanda ilk çalışmaları başlatan kişi olarak sayılsa da çizgi film yayınına henüz geçilmemiştir. Yurt dışında yapılan çalışmalardan etkilenen çizgi film sanatçıları bu yeni oluşumu Türkiye'ye getirmekte öncülük eder. 1950'li yıllara dek Türkiye'de çizgi film çalışmaları yalnızca denemede kalmıştır. "Evvel Zaman İçinde" isimli yapım profesyonel anlamında yapılmış ilk çizgi filmidir. Bu yapımda Türk halk edebiyatı geleneğine ait Nasreddin Hoca, Keloğlan ve Gülderen Sultan karakterleri sunulmuştur. İlerleyen yıllarda çizgi filmlerin sayısı artmış fakat tam anlamıyla gelişmemiştir. TRT'de Türk çizgi filmleri ekranlarda gösterilmiş; 1990'lara gelindiğinde TRT de desteğini çekmiştir. Çizgi film eğitimi yeterince gelişmediğinden bu alanda eserler verilmemiştir. (Kaba, 2002) Türkiye'deki Çizgi Film (Animasyon) Bölümü adı altında ilk animasyon bölümü, 1990 yılında Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde kurularak animasyon eğitimi alanında önemli bir adım atılmıştır. Aynı yıllarda Kültür Bakanlığı, Türk kültürünü tanıtmaya yönelik "Dedem Korkut", "Manas Destanı" ve "Ak Tay" gibi çizgi filmlerin; Diyanet İşleri Başkanlığı da çocuklar dinî ve millî değerleri aktarmak adına "Bir Hikâye Bir Ders", "Küçük Mücahit", "Bosna Alevler İçinde" ve "Nasreddin Hoca" gibi çizgi filmler üretilmesini talep etmiştir. 1993 yılına gelindiğinde Türkiye'de çizgi film yapım sanatçılarını mesleki anlamda bir araya getirmek için Çizgi Filmciler Derneği kurulmuştur. Dernek, Türkiye'de çizgi film sanatını geliştirmek, çizgi filmciler arasında iletişim kurmak, uluslararası etkinlikler konusunda bilgilendirmek ve Türk kültürünü çizgi film vasıtası ile çocuk ve gençlere tanıtmayı amaçlamıştır. (Abalı, 2012)

Türkiye'de çizgi film sektörünün yabancı yapımcılardaki kadar gelişmemiş olması yabancı yayınların izlenmesinin önünü açarken bu durum yabancı dilden Türkçeye çeviri yapılarak Türkçenin dil özelliklerine uygun olmayan seslendirme çevirilerin çocuğun dil gelişimini olumsuz etkilemektir Söz varlığı unsurlarından argo ifadelerin çocuğun zihninde yer edinmesine de neden olmaktadır (Yağlı, 2013).

TRT Çocuk'un yayın hayatına girmesi ile birlikte ise, çizgi filmlerin üretiminin arttığını belirten (Uçan, 2018) Türkiye'de yeni çizgi film ajanslarının kurulmasını sağladığını ifade eder. Devlet eliyle yayınlanan yapımlarda sıklıkla millî değerler ön plana çıkar. Devletin destek olduğu ve millî kültür unsurlarının zorunlu olarak yer verildiği yapımlar her ne kadar olumlu olarak kazanım sağlasa da özensiz işler meydana gelmesine de sebep olabilir.

TRT Çocuk, teknoloji kullanımının 3 yaşa kadar inmesiyle çocukların maruz kaldıkları içeriklerin faydalı ve eğitici olmasını hedefleyerek yayın yapmakta ve içerik üretmektedir. (Yılmaz, 2017)

Yerli çizgi filmlerin artışında en önemli etken yayınların yasa ile güvence altına alınmış olmasıdır. “Genel ve tematik içerikli yayın yapan televizyon kuruluşlarının, çocuk yayınlarında çizgi filmlere yer vermeleri hâlinde, çizgi filmlerin en az yüzde yirmisinin, diğer çocuk programlarının en az yüzde kırkının Türkçe dilinde üretilmiş yapım olması ve Türk kültürünü yansıtmaları zorunludur. Çocuk yayınlarının yayınlanma saatleri ve sürelerine yönelik istatistiksel veriler ile üretim yerine ilişkin bilgiler aylık dökümler hâlinde Üst Kurula bildirilir.” (Resmi Gazete 2011) Bu kanun maddesi ile televizyon yayınlarının denetlenmesinin de önü açılmıştır. Bu denetim ile çocuk yayınlarında Türkçe yayın yapma zorunluluğu Türk dilinin korunması ve yaşatılması sağlanmıştır. Aynı zamanda Türk kültür öğelerine aykırı içeriklerin yayınlamasının önüne geçilmiştir. İzleyici kitlesini çocukların oluşturduğu çizgi filmlerin devlet eliyle denetime tabi tutulması içerik üreticilerin hassas davranmalarını sağlayacaktır.

4.2. Çizgi Film-Çocuk İlişkisi

Teknolojideki gelişmeler çocuk edebiyatı türlerinin gelişmesine ve çeşitlenmesine de olanak sağlamıştır. Dinleme/izleme becerilerinin ön plana çıktığı çizgi filmler çocuk edebiyatı ürünleri arasına girmiştir. Çocukların medya ile olan ilişkisinin geçmişi çok uzak değildir. Televizyon yayınının ülkemizde 1970'lerde başlaması ve ardından hızla yaygınlaşması, TRT'nin yeni kanallar açması ve ardından özel kanalların da açılmasıyla televizyon günlük hayatın vazgeçilmezleri arasına girmiştir. Yetişkinler gibi çocukların da eğlence aracı haline gelmiştir. Çocuklara özel yayınlar zamanla çeşitlenmiş, tematik yayın kanalları açılmıştır. Çocukların zihinsel gelişimi, ahlak

gelişimi ve dil gelişimi süreci göz önünde bulundurulduğunda çevresel etkenlerden kolaylıkla etkilendiğini söylemek mümkündür. İzledikleri karakterle özdeşim kuran çocuk eğer faydalı yayınlara maruz kalırsa televizyon öğretmen rolü bile görebilir.

Yapılan bir araştırmada günde 1-2 saatten fazla televizyon izlemenin akademik başarı üzerinde, özellikle okuma ve anlama notların da olumsuz etkileri olmaktadır. Bunun nedeni televizyonun ağırlıklı olarak görsel algıya hitap eden özelliği gereği, sol lobdaki dil bölgesinin gelişimini yavaşlatmasıdır. Ağırlıklı olarak görsel efektlerle manipüle edilen beyin, dili dikkatle dinlemek için ilgisini bölememektedir. (Yavuzer, 2013) Veli görüşlerinin alındığı başka bir araştırmada ise çocukların tamamına yakınının çizgi film izlediği, bu çizgi filmleri televizyondan izlemeyi tercih ettikleri, en çok izledikleri çizgi filmin Rafadan Tayfa olduğu, en çok sevilen karakterin Hayri olduğu, çocukların çizgi film izleme süresinin ise daha çok 60-120 dakika arasında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ebeveynler çizgi filmlerin çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğunu ifade ederken daha çok olumsuz etkilerinin olduğu yönünde yanıt verdikleri görülmüştür. (Yazıcı, Işıl, & Kandır, 2019)

Aile içinde medyayı en çok kullanan çocuklardır. Okuma-yazma becerileri henüz kazanmamış dahi olsa çocukların televizyon ve diğer medya araçları ile geçirdikleri zaman tüm aile bireylerinden çok daha fazla boyutlardadır. (Pembecioğlu, 2018)

“Eğitim sürecinde olan 3-6 yaş çocuklar için, büyük bir farkındalık ve öğrenme aracı olarak zenginlik sunan medya, gönderdiği uyaranlarla çocukların belleklerinde bir yaşam boyu yer tutacak önemli kazanımlara ya da kayıplara neden olabilmektedir. 6-9 yaş ve 9-12 yaş çocukların medyadan daha çok karşılaştırmalı bilgi alabilmesi, öğrendiklerini uygulamaya, uyguladıklarını ise deneyime dönüştürebilme şansı vardır.” (Pembecioğlu N. 2013)

Çocuk edebiyatı ürünleri çocukların hayal gücünü ve yaratıcılıklarını geliştirmesinin yanı sıra dil gelişimini destekler ve kelime hazinelerini zenginleştirir. (Bayraktar, 2018) Çocukların en fazla maruz kaldığı çizgi filmler de çocuk edebiyatı ürünlerindendir. Dolayısıyla dil gelişimini doğrudan etkilendiğini söylemek mümkündür.

“Çizgi filmlerin çocuk dünyasında önemli bir yeri vardır. Öyle ki çocukların çizgi film izleme sıklığını öğrenmek için yapılacak bir araştırma neticesinde ortaya, “Çocukların büyük çoğunluğu günlerinin belirli bir kısmını çizgi film izlemeye ayırmaktadır.” şeklinde bir sonuç çıksa, sanırsız şaşırtıcı olmaz. Zira konuyla ilgili yapılan bazı çalışmalarda da bu duruma dikkat çekilmektedir” (Türkmen, 2013)

“Kitle iletişim araçları kullanan kişilerin bir ürüne dönüştüğünü kendisini satışa çıkmış bir ürün olarak gören kullanıcılara seslenmektedir. İnternete değil gerçek hayata bağlı bir yaşam sürmek isteyen herkese hitap eden bu kitap teknolojik gelişmelere boyun eğen, gözden kaçırma korkusu ile zaman tünellerinde mahsur kalan teknoloji mağdurlarına önemli tavsiyeler vermektedir. Dijital minimalizm felsefesini anlatırken teknolojinin fayda sağlayan unsurlarının hayata entegre edilmesini fakat gereksiz ve zaman kaybına neden olan dijital abur cuburların zihinden dünyadan uzak tutulmasını tavsiye etmektedir.” (Akkuş, 2022)

Çizgi filmlerin içeriği faydalı da olsa ekran süresinin kontrol edilmemesi durumunda kişilik gelişimi olumsuz etkilenecektir. Çocuklar ekran başında geçirdiği süre arttıkça yalnızlık duygusunu tetikleyecek ve ailesinden kopmasına sebep olacaktır. (Sönmezışık, 2021)

Geçmişte yetişkinler masallar aracılığıyla çocuklar hem eğlendirilmiş hem karakter inşasına katkıda bulunmuştur. Günümüzde bu gelenek tamamen yok olmasa da masal kültürü yerini yavaş yavaş televizyonlara ve dolayısıyla çizgi filmlere bırakmıştır. Bu bağlamda çizgi filmler çocuğun karakter inşasında işlev kazanmıştır. (İrmak, 2021)

“Çocuk ve onun eğitimi toplumun geleceği açısından son derece önemlidir. Gelecekle ilgili umutlarımızın güçlü olması için öncelikle çocuklarımızın zihinsel, fiziksel ve sosyal açıdan sağlıklı bir kişiliğe sahip olmaları gerekmektedir. Bunun için başta çocukluk dönemi olmak üzere bebeklik hatta anne karnından başlayıp yüksek öğrenim sonuna kadar bireye sunulan eğitim imkânları millet ve medeniyetin şekillenmesi açısından büyük önem kazanmaktadır. Bu yönüyle bakıldığında bugünün çocuklarını ve gençlerini ülkemizin geleceği olarak görüp kültür ve medeniyetimiz çerçevesinde şahsiyet ve sorumluluk sahibi iyi insanlar olmalarını sağlayacak, Türkiye’nin meselelerine çareler bulacak ve Türk kültürüne eserler kazandıracak bir bilinçle yetiştirmek millî bir dava olmalıdır”. (Arıcı, 2016)

Bireylerin ahlakı içinde bulundukları toplumun ahlakını da doğrudan etkilediğinden

birey yalnızca kendine değil; yaşamış olduğu topluma karşı da sorumlu hissetmeli ve toplum ahlakını bozacak her türlü davranıştan kaçınmalıdır. (Aydoğan & Özbal, 2019) Geleceğin yetişkinleri olan çocuklara yalnızca boş zamanlarını doldurmak maksadıyla sunulan yayınlar yerine içeriği evrensel iyilik, güzellik ve doğruların yanında millî kültür ve manevî değerleri de kapsayan senaryolar izletilmelidir. Öz kültürüne sahip çıkacak nesiller oluşturmak “şuurlu kültür elçisi” sayılan her bireyin vazifesidir. (Yaşaroğlu, 2021)

Okul öncesi ve okul çağı çocuğunda televizyon yayınlarının olumlu etkilerinden bahsedilecek olursak; çocukta anlama ve anlatma becerisi olan konuşma ve dinleme becerilerinin gelişerek temel dil becerilerine katkıda bulunurken algısının hızlanması, dikkatini yoğunlaştırması, sosyal konulardan haberdar olması sayılabilir. Aşırıya kaçılması durumunda ise okula ait becerileri arka plana atarak akademik başarının düşmesi riski mevcuttur. (Mete, 1999)

Televizyon izleyerek dil öğreniminin mümkün olduğunu söyleyen araştıran mevcuttur. Eğer yayınlanan programda kelime öğretimi amaçlanmış veya eğitim programı niteliği taşıyorsa dil öğrenimi mümkündür. (Naigles & Mayeux, 2001)

“Bir dilin sözcükleri, deyimleri, söz kalıpları, dil estetiği, özdeyiş ve atasözleri bu halk edebiyatı ürünleriyle verilebilir.” (Artun, 2008)

Medyanın yalnızca olumsuz yönlerine odaklanmak yerine olumlu taraflarını geliştirmek medya ve eğitim arasında güçlü bir bağ kurabilir.

Eğer çocuklar televizyondan olumsuz mesajlar öğrenebiliyorsa, bunu onlara bazı olumlu mesajları öğretmek için de kullanmak mümkün olmalıdır. Ayrıca televizyonun erişilebilir, demokratik, son derece çekici, çok duyuşsal olması ve yayın kanallarının izleyiciler için nispeten ucuz olması nedeniyle eğitim sistemi aracılığıyla toplumsal değişimi ilerletmek için mevcut en iyi araçlardan biri olduğu düşünülmektedir. (Lemish, 2015)

Yurt dışında yapılmış çalışmalarda uygun, müfredata dayalı eğitim programlarının ifade edici dil üretimi ve kelime dağarcığı ile faydalı ilişkilere sahip olabileceğini göstermektedir. Yani, bebekler ve yeni yürümeye başlayan çocuklar için televizyonda yayınlanan formatta belirli dil teşvik edici veya dil engelleyici

stratejiler kullanıldığında, bu stratejilerin, yüz yüze etkileşimlerde olduğu gibi iletişimi teşvik etmesi veya engellemesi beklenir. (Linebarger & Walker, 2005)

Yine farklı bir yurtdışı çalışmasında arka planda açık bırakılan televizyon ve eğlence programları veya çocuklara yönelik olmayan programlar özellikle dil ve okuryazarlık becerileri açısından zararlı olduğu yorumu yapılmıştır. (Ribner, Nichols, & Barr, 2020) Animasyonun sadece sanat formu değil, aynı zamanda çocuklarla yapılan çalışmalarda çeşitli eğitim görevlerini çözme olanağı veren etkili bir gelişen eğitim aracı olduğunu yorumunu yapmıştır. (Gorodyska, 2016) Bu görüşü destekleyen farklı bir araştırmada da medya kullanımını tamamen zararlı olduğunu söyleyen genellemelerin aksine çocukların bazı medya araçlarından yararlanabileceğini destekler. Medyayı tamamen reddetmek onun olumlu katkı sağlamasının engelleyebilir. (Dore, Logan, Lin, Purtell, & Justice, 2020) Buna göre çocuklara yönelik yayınların çeşitlenmesi ve denetlenmesi çocukların kendilerine yönelik olmayan olumsuz yayınlara yönelmelerini engelleyerek dil ve okuryazarlık becerilerini olumlu etkileyeceği çıkarımı yapılabilir.

4.2.1. TRT Çocuk Kanalı

TRT Çocuk Kanalı, “Senin tarzın senin kanalın” sloganıyla 1 Kasım 2008 tarihinde devlet eliyle kurulmuş, TRT’nin 24 saat kesintisiz şekilde çocuklara yönelik yayın yapan tematik çocuk kanalıdır. 2008 yılından 2015 yılına kadar TRT 4 ve TRT Okul kanalları ile dönüşümlü yayın yapmakta olan kanal, 2015 yılından itibaren kesintisiz 24 saatlik yayına geçmiştir. TRT Çocuk kanalı bugün Türkiye dışında, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Azerbaycan gibi Türk cumhuriyetlerinde ve Amerika Birleşik Devletleri’nde yayın hayatına devam etmektedir. Kanalin logosu 2008 ve 2021 yıllarında olmak üzere iki kez değişikliğe gitmiştir.

Resim 1. 24 Ekim 2008- 1 Kasım 2021 arasında kullanılan TRT Çocuk kanalı logosu

Resmî 2. 1 Kasım 2021 sonrası kullanılmaya başlayan güncel TRT Çocuk logosu

Resmî İnternet sitesinde yer alan ifadelere göre “TRT Çocuk, hedef kitlesi sadece çocuklar olan ve çocuk merkezli yayın yapan bu hedef kitlenin sağlıklı gelişimini desteklemek için kamu yararına faaliyetlerde bulunan tematik bir kanaldır. TRT Çocuk, genel ahlakın gereklerini, millî gelenekleri ve manevi değerleri gözetmek, Türk millî eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak, Kolayca anlaşılabilir, doğru, temiz ve güzel bir Türkçe kullanmak, beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek hususlarını dikkate alarak içerik hizmeti sunar.” (TRT Çocuk, 2022) “Akıl yürütme ve problem çözme becerilerini geliştirmek, sebep-sonuç ilişkisinin kavranmasına yardımcı olmak, empati kurabilme becerisine destek olmak, evrensel insani ve ahlaki değerlerin içselleştirilmesine yardımcı olmak, kültürel değerlerin içselleştirilmesi, yerel ve küresel değerler arasındaki denge ve ilişkinin kurulmasına yardımcı olmak.” şeklinde hedefleri de yer almaktadır. (TRT Çocuk, 2022)

Çocukların korunmasına yönelik önceliği bulunan TRT Çocuk için çocukların yüksek yararları ve güvenliği tüm yayın ihtiyaçlarından önce geldiği ve çocukların, içerik katılımcısı veya tüketicisi olarak gereksiz yere endişe ve baskı hissetmelerine engel olunması gerektiği yayın ilkeleri arasında mevcuttur.

“Din, dil, ırk veya sosyal, kültürel ve inanç farklılıklarına dayalı aşağılama ya da dışlama unsuru oluşturabilecek öğeler, aşırı ve nedensiz fiziksel ya da duygusal şiddet içeren sahneler ile yaralanma, işkence, kan vb. öğeler içeren görüntüler, cinsel teşhir ve yaş dönemlerine uygun olmayan öğeler, cinsiyet belirsizliği ya da cinsel kimlik kargaşasına neden olabilecek içerikler, siyasi ve ideolojik temalar, subliminal mesaj, işaret ya da alt metin içeren görsel ve diğer öğeler, soyut kavramlardan beklentileri içeren öğeler (dilek dileme, dileğin doğa üstü güçlerce yerine getirilmesi vb.) yaş grupları itibari ile dikkat eksikliğine yol açabilecek renk, ses, kurgu vb.

unsurlar, kişilerin özel hayatlarını, şeref ve haysiyetlerini zedeleyici, saygı sınırlarını zorlayan ve etik anlayışa aykırı öğeler, yabancı, uygunsuz çağrışımlara sahip, argo kelime ve terimler, anlatım ve görsellerde çocukların bilişsel ve duygusal gelişim basamaklarına uygun olmayan kavramlar, içeriklerde önyargı ve koşullandırıcı anlatımlar, yasa dışı faaliyetleri, suçu veya suç unsurlarını teşvik edici ve özendirici anlatımlar, içeriklerde çocukların duygularını sömürmeye ve ajitasyona açık anlatımlar, zihinsel ve bedensel engelli insanlara karşı küçümseyici, rencide edici ifadeler, isimlendirmeler yoluyla oluşabilecek her türlü aşağılama ve değersizleştirme unsurları” TRT Çocuk’un yayınladığı içerikler arsında bulunmazken TRT Çocuk, millî eğitimin temel görüş ve amaçlarına uygun, eğlence ve eğitimi birleştiren, çocukların yaşamlarını olumlu etkileyen içerikleri; kendi ilke standartları, kalite ve yayın bütünlüğünü gözeterek hazırlar ve bu içeriklerin üretilmesine katkı sağlar. (TRT Çocuk, 2022)

TRT Çocuk Kanalı'nın koordinatör yardımcısının TRT Çocuk'u tanıttığı yazısında, kanalın temel felsefesinin “çocukla çocuklaşmak” olduğunu belirtir. Bu felsefenin temelinde çocuğun algı dünyasına nasıl girileceği, çocukla iletişim kurma yaklaşımlarımız neler olması gerektiği, yetişkin gözünden bir çocuk dünyasına bakmanın, algı eşiğine girmenin, empatinin önemi ve çocuk medyası burada nasıl bir rol model oluşturması gerektiği anlayışı yatarken TRT Çocuk, hedef kitlesi olan çocukların faydasını üstün tutarak yayın yapmaktadır. TRT ilk devlet kanalı olmasının verdiği yayın tecrübesi ve 2008'den bu yana oluşan birikimi mevcuttur. Evrensel çocuk kanallarının yayınlarını, yeni gelişmeleri ve pedagojik yaklaşımları da takip ederek güncelliğini korumaktadır. Evrensel yayınları takip ederek onları doğrudan yayınlamak yerine yerli olana uyarlama yaparak yeniden oluşturmaktadır. (Yılmaz, 2017)

5. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde TRT Çocuk kanalında yayınlanmış ve yayınlanmaya devam eden beş çizgi film ve bunların ilk beş bölümünde yer alan kalıp ifadeler yer almaktadır. Kullanılan kalıp ifadelerin yer aldığı diyaloglar, ilgili sahnelerin görselleriyle yer verilmiştir.

5.1. Rafadan Tayfa

Resim 3. TRT Çocuk 'un resmî sitesinde yer alan tanıtım resmi.

Yayın hayatına 1 Aralık 2014'te başlayan Rafadan Tayfa, TRT Çocuk kanalında yayınlanan yerli yapımı animasyon çizgi filmidir. Günümüzde, Ramazan aylarında yayınlanan Ramazan Tayfa (Anadolu Ajansı, 2023) ve günlük zamanlarda yayınlanan Trafik Tayfa ile Dijital Tayfa olmak üzere çeşitli serileri de bulunmaktadır. (TRT Haber, 2020)

Çizgi filmin senaryosu İstanbul'da bir mahallede yaşayan bir grup arkadaşın yaşadığı olaylar üzerine şekillenmiştir.

5.1.1. Konusu

Çizgi film kendilerine "Rafadan Tayfa" adı vermiş bir arkadaş grubunun yaşadığı maceralardan oluşmaktadır. Türk mahalle kültürü unsurları ve insan ilişkileri üzerine

kurulu senaryoya sahiptir. Her bölümde çeşitli maceralar yaşayan bu arkadaş grubunun ders verici ve eğlenceli hikayeleri sunulmuştur.

5.1.2. Karakterler

İncelenen Rafadan Tayfa isimli çizgi filmin ilk beş bölümünde yer alan karakterler şunlardır:

Akın: Rafadan Tayfa'nın yaşı en küçük karakteri olan Akın, Mert'in kardeşidir. Hayvanlar hakkında epey bilgi sahibidir. Çizgi filmde yaşanan olayları açıklayan karakter zeki ve araştırmacı kişiliğiyle bilinir.

Kâmil: Uykuya olan düşkünlüğüyle bilinen bu karakter, mahalledeki bakkal olan "Nuri Bakkal"dan sorumludur. Hayri isimli karakter ile zaman zaman atışsalar da yakın arkadaştır. Ansiklopedi ve kitaplardan edindiği bilgileri arkadaşlarıyla paylaşır.

Hayri: Rafadan Tayfa'nın sarışın ve kilolu üyesi Hayri, her zaman acıkır ve yemek yemeyi çok sever. Kâmil ile yakın arkadaştır.

Mert: Akın karakteri ile kardeşidir. Sakin bir kişiliği vardır. Hayri ve Kâmil tartıştıkları zaman Mert müdahale ederek tartışmayı çözer. Düzenli ve zeki biridir.

Sevim: Hale karakteri ile yakın arkadaştır. Tayfa'daki çocuklarla da arkadaştır.

Hale: Hayri karakterinin kız kardeşidir. Hayri ile fiziksel olarak benzerler.

Rüstem Abi: Köftecilik yapan bu karakter Tayfa'daki çocukları sever ve onlara yardım eder. Orta yaşlıdır.

Yumak: Akın isimli karakter tarafından bulunmuş ve sahihsiz olan sonra Basri Amca tarafından sahiplenilmiş olan köpektir.

Basri Amca: Mahalledeki yaşlı ama yaşlandığını kabul etmeyen bu karakter, sinirli ama iyi bir kişiliğe sahiptir. Onu en çok sinirlendiren davranış ise bahçesine izinsiz girilmesidir.

5.1.3. "Rafadan Tayfa" Çizgi Filminin İncelenen Bölümleri

Bölüm 1: Ekmek Teknesi

Çocuklar top oynarken Kâmil'in attığı top Rüstem Abi'nin köfte arabasına çarpar. Rüstem abiye sürpriz yapmak ve hatalarını telafi etmek için arabayı tamir eder.

Resim 7.

Mert: Yaşar Hayri!

Resim 8.

Hayri: Benim canım çıktı arkadaş. Hiç kusura bakma.

Resim 9.

Kâmil: Hayatta olmaz.

Resim 10.

Mert: Hay Allah! Yakalatacak bizi.

Resim 11.

Hayri: Aferin Akın

Mert: İyi misin?

Akın: İyiyim abi.

Resim 12.

Rüstem: Ne kadar teşekkür etsem azdır.

Bölüm 2: Yaşlılara Yardım

Yaşlılara Yardım Haftası'nda Sevim ve Hale, Basri amcaya yardım etmektedir. Rafadan Tayfa ekibi onların ne yaptığını sorduğunda kızlar durumu anlatır. Çocuklar yaptıkları işleri küçümseyerek kızların işlerini kendilerinin yapmasının daha kolay olduğunu iddia eder. Konuşmaları duyan Rüstem abi, onlara ders vermek için Basri amcanın tüm işlerini tayfaya yaptırır.

Resim 13.

Basri amca: Çoluğun çocuğun diline düştük.

Resim 14.

Sevim: Aa! Çocuklar, ne haber?

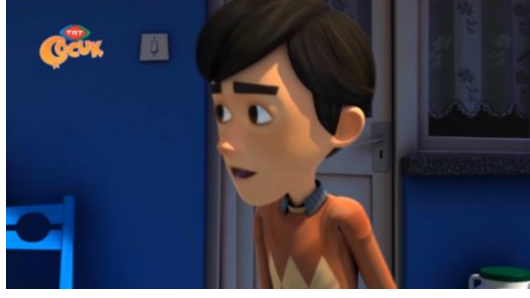
Resim 15.

Mert: Eyyah eyyah! Yine beli tutulacak.

Hayri: Umarım bir şey olmaz.

Resim 16.

Mert: Al benden de o kadar!

Resim 17.

Mert: Aferin Akın!

Resim 18.

Rüstem: Aferin çocuklar. Hep böyle olun.

Resim 19.

Rüstem: Haydi Basri amca, kal sağlıcakla.

Bölüm 3: UFO Nöbeti

UFO haberlerini gören Tayfa, bu haberlere pek kulak asmaz. Gazetede çıkan duyuruda UFO fotoğrafı çekene ödül verileceğini okuduklarında gece nöbetine çıkarlar. UFO sandıkları ve fotoğrafı çektikleri nesne ise Rüstem abinin şemsiyesidir.

Resim 20.

Akın: Eyyvah! Yırtacaklar.

Resim 21.

Kamil: Annen çayı çok güzel demlemiş Mert, ellerine sağlık.

Hayri: Haklısın ama börek kesmedi beni.

Kamil: El insaf! Zaten uyku çöktü daha fazla yersek...

Resim 22.

Hayri: Hayatında bir kez bile mantı yemediysen uzay gemin olsa ne fayda!

Mert: Ne yalan söyleyeyim? Haklısın bu konuda.

Resim 23.

Hayri: Aferin Akıncığım.

Resim 24.

Mert: Ne o siz gelmiyor musunuz?

Hayri: Aklımızı peynir ekmekle mi yedik?

Kâmil: Dizlerimin bağı çözüldü burada.

Bölüm 4: Evlere Servis

Kâmil babasının bakkalında çalışmaktadır. Ailesinin maddi durumu kötüleşmiş ve köye taşınmaya karar vermişlerdir. Tayfa, durumu düzeltmek için evlere servise çıkar. Rüstem abi mahalleden veresiye borçlarını toplar. Kamil'in ailesini durumu düzelir.

Resim 25.

Mert: Sen merak etme, biz dükkâna göz kulak oluruz.

Resim 26.

Sevim: Hayırdır çocuklar? Kâmil pek bir telaşlıydı.

Resim 27.

Sevim: Hay Allah! Her sabah böyle mi açıyormuş dükkânı?

Resim 28.

Akın: Günaydın Kâmil abi.

Resim 29.

Kâmil: Siz elinizden geleni yaptınız, aferin

. Resim 30.

Rüstem: Hayrola çocuklar?

Resim 31.

Rüstem: Herkes veresiyesini fazlasıyla ödedi. Umarım yeterli olur.

Kâmil: Bu bizim topladıklarımızla birlikte yeter de artar bile. Sağ olasin.

Resim 32.

Hale: Oldu işte. Yaşasın!

Sevim: Yaşasın!

Kâmil: Çok sağ ol, çok sağ olun çocuklar.

Bölüm 5: Bir- İki- Üç Tıp

Birbirlerini eğlendirmeye çalışan Tayfa, çeşitli taklitler yapmaktadır. Akın'ın, ailesiyle fırın sütlaç üzerine iddiaya girip konuşmamasını öğrenen Tayfa, kendini "Bir-İki-Üç Tıp" oyunu içerisinde bulur. Oyunun kazananı, bir hafta boyunca okul çantasını arkadaşlarına taşıttıracaktır. Oyunu Akın kazanır. Akın'ın, çantasında taşıyacağı ve taşıttıracağı şeyleri duyan Tayfa, oyunu oynadığına pişman olur.

Resim 33.

Hayri: Nesi var bunun arkadaş? Dut yemiş bülbül gibi ağzını bıçak açmıyor.

Resim 34.

Mert: Bırak Allah aşkına! Sen aldığın her nefeste gevezelik edersin Hayriciğim.
Hayri: Haydi oradan!

Resim 35.

Mert: Evet, kurallar konusunda hepimiz hemfikiriz sanırım. Tamamdır, ne zaman başlıyoruz?

Hayri: Yaşasın! İkiniz de konuştunuz, ben kazandım.

Resim 36.

Sevim: Merhaba çocuklar.

Resim 36.

Rüstem: Nasılsınız çocuklar?

Resim 37.

Rüstem: E haydi, kalın sağlıcakla!

Resim 38.

Akın: Yaşasın! Ben kazandım ben kazandım.

5.2. İbi

Resim 39. TRT Çocuk 'un resmî sitesinde yer alan tanıtım resmi

2015 yılında TRT Çocuk'ta yayınlanmaya başlayan İbi, fantastik öğelerin yoğun olduğu öğretici yönüyle birlikte eğlencenin de harmanladığı macera türünde bir çizgi film serisidir. Her bölümde dış sesin seslendirdiği bir jenerik kısım vardır. İbi, ütopya olarak nitelendirilebilecek bir fantastik dünyada geçmektedir.

5.2.1. Konusu

Balduyar'da yaşayanlar macera yaşamak için hayatı boyunca en az bir kere Balduyar topraklarını keşfeder. İbi on yaşına geldiğinde en yakın arkadaşı Tosi ile birlikte Balduyar'ı keşif yolculuğuna çıkar. İbi ve arkadaşları, karşılaştıkları sorunları çözerken ve problem çözme yeteneklerini kullanarak eğlenceli ve pratik çözümler üretirler. Böylelikle çocuklara, matematiğin ve bilimin günlük yaşamda her zaman ihtiyaç duyulduğunu göstermiş olurlar. Tosi'nin dedesi Tidebo, Balduyar'ı keşif yolculuğu boyunca Resimli Balduyar Atlası'nı hazırlamıştır. İbi ile Tosi, Tidebo'nun Resimli Balduyar Atlası'nı bulduklarında keşif yolculukları için muhteşem bir kaynak bulmuş olurlar. Hoppa ile Pumba da İbi ile Tosi,'nin peşine takılarak Balduyar'ı keşfe çıkmışlardır. Resimli Balduyar Atlası'nı ele geçirmek için çabalarlar. Karakterler karşılaştıkları sorunları matematik ve fen bilgileriyle problem çözme yeteneklerini kullanarak eğlenceli çözümler üretirler.

5.2.2. Karakterler

İbi: Pembe saçlı, her zaman güler yüzlü ve pozitifdir. İbi, enerji dolu, zeki, hayalperest ve her Baldiyarlı gibi macera seven bir çocuktur. Çok kitap okur, meraklıdır, araştırmayı ve soru sormayı sever. En sevdiği içecek limonatadır. Onun en önemli özelliği ise yardımsever oluşudur. İbi, karşısına çıkan her canlıya yardımcı olmak için elinden geleni yapar. Bu özelliği sayesinde çok kolay ve kalıcı dostluklar kurabilir. İyi beslenmeye özen gösterir ve koşmayı çok sever.

Tosi: Kısa boylu bir canlı olmasına karşın uçan kaplumbağaya dönüştüğünde boyu 12 metre ve ağırlığı 4 tona ulaşır. Yeşil renkli derisi, siyah gözlü ve turuncu kabukludur. Her zaman sevimli ve güler yüzlüdür. Tosi, zeki bir canlı olduğundan problem çözerken farklı bakış açıları geliştirebilir ve komik espriler yapar. Zihni çalıştıran matematik oyunları oynamayı, kitap okumayı, müzik dinlemeyi ve dans etmeyi çok sever. Çok iyi dans ettiği için esnektir. Sebzeyle beslenir.

Hoppa: Kurnaz bir karakter olan Hoppi,. Kısa boylu ve robot olduğundan metal bir baş ve bedene sahiptir. Mühendislik bilgisi ileri düzeydedir. Güçlü bir ikna yeteneğine sahiptir. İnatçı ve aceleci bir yapısı vardır. Her zaman planlarını uygulamak ister. Oyunbaz olduğu için birçok aksilikle karşılaşır. En büyük hedefi efsanevi Baldiyar hazinelerine ulaşmaktır.

Pumba: Hoppa ile aynı türden bir robot olan Pumba kısa, iri ve metal bir bedene sahiptir. Pumba, her zaman dürüst olmaktan yanadır ancak çabuk etki altında kalır. Söylenilen her şeyi eksiksiz yapmak için çok çaba harcar. Sevecen bir yapıya sahiptir. En sevdiği konu yemek yemektir. Pumba her yiyeceğin en lezzetli olanlarını sever. Damak tadına güvenir. En büyük hayali aşçı olmaktır.

5.2.3. Bölümler

Bölüm 1 “Serüven Başlıyor”

İbi ile Tosi, Baldiyar’ı keşfe çıkmak ve orada yaşayan herkesle tanışmak için yolculuk hazırlığındadır. Harita üzerinden gidecekleri yerleri belirlemektedirler. Öncelikle Sobo şehrine giderek Tosi’nin dedesi Tidebo’nun miras bıraktığı “Resimli Baldiyar Atlası”nı almaları gerekmektedir. Yolculuk için hazırlanırken Hoppa ve Pumba ile tanışırlar.

Resim 40.

İbi: “Yaşasın! Büyük gün geldi işte.”

İbi: “Dikkat!”

İbi: “Tosi, iyi misin?”

Tosi: “Şaka yaptım. İyiyim.”

Resim 41.

Hoppa: “Özür dilerim. Kızmakta haklısınız.”

Tosi: “Özrünüz kabul edildi.”

Resim 42.

Hoppa: “Aferin sana zeki robot!”

Resim 43.

Hoppa: “Biz artık gidelim. Bilirsiniz yolcu yolunda gerek.”

Resim 44.

Babra: “İbi, en kıymetli müşterim, merhaba!”

Resim 45.

Tosi: “Hoşça kal Babra. Senin lezzetli ve pahalı ballarını özleyeceğiz.”

Babra: “Hoşça kal İbi, hoşça kal Tosi.”

Resim 46.

Hoppa ve Pumba: “Hoşça kalın yardımsever Baldiyarlılar!”
İbi: “Hoşça kalın!”

Resim 47.

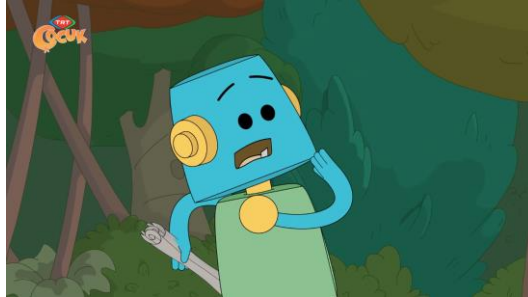
Tosi: “Yola koyulsak iyi olur. Yolcu yolunda gerek.”

Resim 48.

İbi: “Yaşasın! Baldiyarı keşif yolculuğumuz başlıyor. Hoşça kal sevgili Kava Gölü”

Resim 49.

Pumba: “Lütfen sakın ol Hoppa!”

Bölüm 2: “Sinirli Orman”

İbi ve Tosi gökyüzünde uçarken İbi, Kunkun çiftçisi Fibo’nun yardıma ihtiyacı olduğunu düşünerek iniş yapmak istese de Sinirli Orman’daki ağaçlar yer değiştirdiği için çiftçi köyüne ulaşamamaktadır. İbi ve Tosi Fibo’ya matematiksel çözümlerle yardımcı olur.

Resim 50.

İbi: “Tosi, lütfen. Yardıma ihtiyacı olabilir.”

Resim 51.

İbi: “Merhaba, ben İbi.”

Resim 52.

İbi: “Tebrikler!”

Resim 53.

Pumba: “Ucuz atlattık.”

Bölüm 3: “Kunkun Köyü”

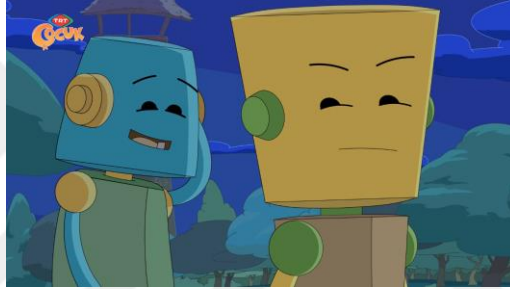
Hoppa ve Pumba, İbi ve Tosi'nin planlarını öğrenmek için onları takip ederken bir çiftlik atölyesine girerler. İbi ve Tosi, Kunkun Köyü'ndeki bozulan makineyi, matematik bilgileriyle tamir edip arkadaşlarına yardımcı olurlar.

Resim 54.

Pumba: “Üzgünüm, kafama bir şey takılmıştı da...”

Resim 55.

Pumba: “Teşekkürler.”

Resim 56.

Hoppa: “Hay aksi! Şimdi ne yapacağız?”

Pumba: “İmdat!”

Hoppa: “Ucuz atlattık.”

Resim 57.

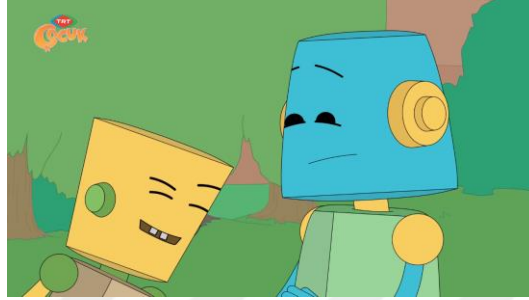

Fibo: “Yaşasın, çalıştı.”

Bölüm 4: “Kütüphane Şehri Sobo”

İbi ve Tosi, Sobo şehrine giderler ve orada kütüphane görevlisi Bona ile tanışır. Bona burada işe yeni başlamıştır ve kitapları sınıflandırması gerekmektedir. İbi ve Tosi de ona yardım eder. Onlar kitapları sınıflama işiyle uğraşırken Hoppa Pumba’yı Tosi olarak tanıtp Değerli Atlas’ı ele geçirmeye çalışır.

Resim 58.

Pumba: “Bunun iyi bir fikir olduğuna emin misin Hoppa?”

Hoppa: “Merak etme, bu seferki başka.”

Resim 59.

İbi: “Merhaba, ben İbi.”

Tosi: “Merhaba ben de Tosa.”

Resim 60.

Bona: “Siz olmasaydınız bu kadar eğlenceli olmazdı. Çok teşekkürler.”

Resim 61.

İbi: “Sonra görüşürüz.”

Resim 62.

Hoppa: “Merhaba, Ben Hoppa. Bu da Tosi.”

Pumba: “Merhaba, ben Tosi.”

Resim 63.

Yabba: “Hoş geldiniz. Ben Yabba. Nasıl yardımcı olabilirim?”

İbi: “Merhaba, ben İbi

Resim 64.

İbi: “Hoşça kal Yabba. Tanıştığımıza çok sevindim.”

Yabba: “Hoşça kalın. Unutmayın o atlas çok değerli, onu çok iyi koruyun.”

Tosi: “Merak etme Yabba. Onu yanımızdan hiç ayırmayacağız. Hoşça kal!”

Resim 65.

Bona: “Tebrik ederim. Çok sevindim.”

Bölüm 5: “Kütüphane Şehri Sobo – 2”

İbi ve Tosi, Bona’nın ağaç evinde konuk olmuşlardır. Birlikte Resimli Baldiyar Atlası’nı incelerler. Hoppa ve Pumba ise Sobo sokaklarında bir ağacın üzerine tünelerle dübünle onları gözetlemektedir. Herkes uyuduğunda atlası almayı planlamaktadırlar.

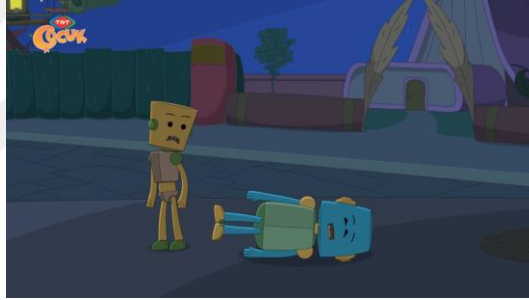
Resim 66.

İbi: “Enfes, bu limonata!”

Bona: “Beğenmenize sevindim.”

Resim 67.

Hoppa: “Haydi, gidip atlası yoklayalım.”

Pumba: “Peki, öyle olsun.”

Resim 68.

Hoppa: “Uyandığınız göre artık yola koyulalım.”

Pumba: “İzninizle.”

Resim 69.

Hoppa ve Pumba: “Hoşça kalın”

Resim 70.

İbi: “Nereye gideceğime karar veremiyorum.”

Tosi: “Sorun değil İbi.”

5.3. Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu

Resim 71. TRT Çocuk 'un resmî sitesinde yer alan tanıtım resmi.

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu, 2019 tarihinde TRT Çocuk'ta yayınlanmaya başlamış olan, Nasreddin Hoca'nın ve eşeği Küheylan'ın yanlışlıkla 21. yüzyıla gelmesiyle yaşadıklarını anlatan bir çizgi filmidir.

5.3.1. Konusu

Nasreddin Hoca kendisine şaka yapmak isteyen bir grup yaramaz çocuklara derslerini verdiği bir gün, günümüz dünyasında 8 yaşındaki Zehra ve arkadaşları tarafından yanlışlıkla açılan bir portaldan geçerek bugüne gelir.

Asırlık bir çınar ağacının olağanüstülükleri üzerine çalışmalar yapan Zehra'nın babası Cemil, ağacın gövdesine kurduğu makineyi tamir edene ve Nasreddin Hoca'yı aynı şekilde zamanına geri göndermenin bir yolunu bulana kadar Hoca, kulübede Zehra ve ailesi ile yaşayacaktır.

Zehra'nın ailesi ve arkadaşları haricinde kimse bu konudan haberdar olmayacaktır. Fakat Zehra ve arkadaşlarıyla uğraşmayı, onları zor duruma düşürmeyi seven Tolga ve Efe ikilisinden Tolga, olan biteni izlemiştir. Bu işin peşini bırakmayacak, herkesi inandırmaya çalışacaktır. Öte yandan Hoca ve Küheylan, modern dünyanın karmaşasına ilk adımlarını atacak, zorluklarıyla yüzleşeceklerdir.

5.3.2. Karakterler

Nasreddin Hoca: 21. yüzyıla gelen Türk mizahi karakterdir. Zaman makinasının yanlış çalışması sonucu bulunduğu zaman diliminden 2019 yılına ışınlanmıştır. Başına her bölümde farklı maceralar gelmektedir. Yaşadığı zamandan çok farklı olan bu yeni yüzyılda şaşkınlık yaşamaktadır.

Zehra: Tatlı bir kız çocuğudur. Nasreddin Hoca'yı 2019'a ışınlayan bilim insanının kızıdır.

Cemil: Zehra'nın babasıdır. Bilim insanıdır ve zaman makinası icat etmeye çalışırken Nasreddin Hoca'yı 2019 yılına ışınlamış ve evlerinde misafir etmektedir.

Elif: Zehra'nın annesidir. Genellikle ev işleriyle ilgilenir. Nasreddin Hoca'ya ve çocuklara her zaman yardımcı olur.

Ayşe: Zehra'nın arkadaşıdır. Zehra ve Kerem ile birlikte Hoca'nın maceralarında yanında bulunur.

Kerim: Zehra'nın arkadaşıdır.

Tolga ve Efe: Nasreddin Hoca'nın peşindeki çocuklardır. Her bölümde Hoca'yı takip ederke onun geçmişten geldiğini herkese anlatmaya çalışırlar.

Küheylan: Nasreddin Hoca'nın eşiğidir. Hoca her zaman onunla dertleşir ve konuşur. Ayrıca eşiğe ters biner.

5.3.3. Bölümler

Bölüm 1: "Zaman Yolcusu"

Çocuklarla başı dertte olan Nasrettin Hoca, başka bir dünyaya gitmek için dua eder. Zehra'nın babası Cemil yeni bir icat üzerinde çalışırken bulduğu makine ile zamanda yolculuk yapıldığı fark edilir. Bir kitabın makinanın üzerine düşmesiyle kitaptaki karakter olan Hoca da 2019 yılına ışınlanır.

Resim 72.

Çocuk: “Hocam, uçurtmalarımız ağaca takıldı. N’olur bize yardım et!”

Hoca: “Allah Allah! Hep de beni bulur.”

Resim 73.

Hoca: “İmdat!”

Resim 74.

Çocuklar: “Aman Allah’ım! Neler oluyor?”

Bölüm 2: "Aslan Terbiyecisi"

Nasreddin Hoca, evdekiler uyanmadan eşeği Küheylan ile birlikte şehirde gezerken orman aramakta iken hayvanat bahçesine rastlar. O sırada haber kanalları da şehirde hayvanat bahçesinden kaçmış olan bir aslanın haberini yapmaktadır. Çocuklar hep birlikte Hoca'yı aramaya koyulur.

Resim 75.

Zehra: "Haydi uyandıralım."

Kerim: "Evet evet n'olur!"

Resim 76.

Hoca: "Korkunun ecele faydası yok Küheylan!"

Hoca: "Allah Allah! Şuna bak ormanın kapısına da kilit vurmuşlar."

Resim 77.

Efe: "Allah Allah!"

Tolga: "Ya boş ver şimdi. Gel bak çok eğleneceğiz."

Resim 78.

Hoca: “Oh be dünya varmış! Kafamı dinledim ya hu!”

Resim 79.

Hoca: “Allah Allah, Olacak şey değil. Şehrin orta yerinde aslanın ne işi var?”
“Vah vah vah, yazık. Tabi kaçır. Aslan kafese konur mu hiç?”

Resim 80.

İnsanlar: “Bravo, bravo!”

Bölüm 3: "Evde Bir Başına"

Resim 81.

Zehra: Günaydın herkese!

Cemil: Tabi tabi buyurun.

Resim 82.

Hoca: Elinize sağlık!

Resim 83.

Hoca: Ateş de ne çabuk yanıyor. Allah Allah

Resim 84.

Hoca: Aman o da ne!

Bölüm 4: "Nasreddin Hoca Alışverişte"

Resim 85.

Hoca: "Hay Allah!"

Resim 86.

Hoca: "Allah Allah şu işe bak"

Resim 87.

Hoca: "Sağ ol Susam sağ ol.

Bölüm 5: "Nasreddin Hoca'nın Kayıp Hazinesi"

Resim 88.

Çocuk: Allah rahmet eylesin. Senin kazan öldü der.

Resim 89.

Baba: Aferin çocuklar

Resim 90.

Hoca: “Hay maşallah! Allah Allah!”

Resim 91.

Hoca: “Allah bilir nerede?”

Resim 92.

Baba: Lütfen sakın olalım barış içinde halledelim

Resim 93.

Polis: “Ne diyor bu Allah aşkına?”

5.4. İstanbul Muhafızları

Resim 94. Resmi YouTube kanalında yer alan tanıtım resmidir

İstanbul Muhafızları, 2016 yılında TRT Çocuk ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi ortaklığında yayın hayatına başlayan yerli yapımlardandır. Ana karakterleri Mehmet, Zeynep, Ali ve Elif adlı dört çocuk oluşturmaktadır. Yeni sezonları farklı bir özel kanalda yayınlanan İstanbul Muhafızları'nın TRT Çocuk'ta yayınlanan ilk sezonun beş bölümü incelenmiştir.

5.4.1. Konusu

Dizi, İstanbul'un tarihî mekanlarında geçmekte olup, bu dört arkadaşın İstanbul'un tarihî eserlerine zarar vermek isteyen Gürgen ile Azmi adlı kötü karakterlere karşı olan mücadelesini konu almaktadır.

5.4.2. Karakterler

Mehmet: İstanbul Muhafızları'nın grubunun planlarını belirleyen grup lideridir. En uzun boylu ve kıvrıkcık saçları vardır, kırmızı hırka ile yeşil bir pantolon giyer.

Zeynep: İstanbul Muhafızları'nın araştırmacı üyesi olan Zeynep tableti ile çalışarak ekibe katkı sağlar. Sarı kazağı ile mavi bir eteği vardır ve yağmurluk bot giyer.

Ali: İstanbul Muhafızları'nın en korkak olanıdır ama yine de işe yardımcı olmakta çekinmez. Gözlüklü ve sarı bir hırka giyen Ali, cesaretli olmasa da birkaç kez o kurtarmıştır.

Elif: İstanbul Muhafızları'nın en kısa ama en güçlü olanıdır. Karateyi iyi bilir, bir tulum ve pembe bir tişört giyer. Gerçekten çok güçlü bir kızdır ve Gürgen ve Azmi'nin planlarını alt üst etmede en çok o işe yarar.

Gürgen: Soyadı Palamut olan bu karakter çizgi filmdeki kötü karakterdir. Bilgisizdir fakat buluşlar konusunda ustadır; zaman makinesi dışında her türlü teknolojik aleti üretir. 35 sene boyunca tarih dersini geçememiş ve 8. sınıfta kaldığından tarihi eserlere düşmandır ve onları yok etmek için buluşlar yapar, ama İstanbul Muhafızları ona engel olur. Kel ve mavi bir pantolon, siyah bir kazak giyer. En büyük hayali astronot olmaktır ama 40 yaşının üzerinde olduğu ve 35 senedir okulu bitiremediği için artık astronot olma imkânı kalmamıştır.

Azmi: Gürgen'in yardımcısıdır. 15-16 yaşlarındadır. Koyu kırmızı bir hırka ve siyah bir pantolon giyer. Gürgen'in hiçbir sözünden anlamaz ve kahveyi hep çok sıcak yapar, çok sakardır. Gürgen planı alt üst olduğunda Azmi'de suç olmasa bile hep onu suçlar. Gürgen'e faydadan çok zararı dokunur. Babasının köyü Arnavutköy ilçesine yakındır.

Hasan: Gürgen'in aksine tarih dersinde başarılı olan ve ondan yaşça küçük olan sıra arkadaşıdır.

Öğretmen: Gürgen'in öğretmenidir ve ona hep sıfır verir. Çizgi filmde sadece konuşmaları duyulmuştur yüzü hiç görülmemiştir.

Koca Çınar: İstanbul'u koruyan sihirli çınar ağacıdır. Gürgen'den bir haber geldiğinde yaprakları ışıldar ve İstanbul Muhafızları onun kabuğundan geçip içine girerler. Çınar'ın içinde elektronik devreler vardır. Gürgen plan yaptığında köklerinden sinyal alır, köklerini tüm İstanbul'a salmıştır. Her bölümün başında şöyle bir konuşma yapar: "Yıllar yıllar önceydi, İstanbul'un bereketli topraklarına küçük bir tohum tanesi olarak düştüm, önce filiz verdim, sonra büyüdüm ve serpilip koca bir çınar oldum, köklerimi tüm İstanbul'a saldım ve bu şehri korumaya söz verdim. O zamandan bugüne bu görevde bana yardım eden pek çok arkadaşım oldu, şimdiki yardımcılarım sizlersiniz çocuklar Mehmet, Zeynep, Ali ve Elif"

5.4.3. Bölümler

Bölüm 1: “Rumeli Hisarı”

Rumeli Hisarı, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'un fetih sürecinde yaptırdığı önemli bir eserdir. İstanbul'u tarih sahnesinden silmek isteyen Gürgen, Hisar'ı yıkmak için planlar yapar. Koca Çınar İstanbul'u korumaları için kahramanlarımız Elif, Ali, Zeynep ve Mehmet'i yanına çağırarak İstanbul'un yeni muhafızları olduklarını bildirir ve onları görevlendirir.

Resim 95.

Çınar ağacı: Şimdi de Allah'ın izniyle siz varsınız çocuklar.

Resim 96.

Azmi: Patron neredesin? Çayımı getirdim. Allah Allah nerede acaba?

Resim 97.

Gürgen: Yaşasın! Tarih dersinden nasıl geçeceğimi buldum. yaşasın!

Resim 98.

Çınar: Hayırlı olsun çocuklar. Bundan sonra zorlu görevler sizi bekliyor.

Resim 99.

Gürgen: Şımarma Azmi saygılı ol.

Azmi: Özür dilerim patron.

Resim 100.

Gürgen: Aferin, haydi dediğimi yap şimdi.

Resim 101.

Çınar: Aferin çocuklar ilk görevinizde harikaydınız.

Bölüm 2: “Yerebatan Sarnıcı”

Bizans döneminden bugüne miras kalan ve İstanbul'un en büyük sarnıcı olan Yerebatan Sarnıcı'nda bulunan Medusa başı heykeli Gürgen'in hedefindedir. Koca Çınar, Mehmet, Zeynep, Elif ve Ali bu eseri korumak için görevlendirir.

Resim 102.

Mehmet: Ali dikkat etsene biraz ne yapıyorsun?

Ali: Özür dilerim.

Resim 103.

Çocuklar: Merhaba Koca Çınar, biz geldik.

Çınar: Selam çocuklar. Hoş geldiniz

Resim 104.

Gürgen: İnşallah çok sıcak değildir.

Azmi: İnşallah.

Resim 105.

Ali: İmdat! Yardım edin.

Resim 106.

Ali: Eyyvah! Demedim mi?

Resim 107.

Ali: Yaşasın! Biz yine İstanbul'u mu kurtardık?

Bölüm 3: “Topkapı Sarayı”

Fatih Sultan Mehmet yaptırdığı ve uzun yıllar Osmanlı Devleti’nin yönetildiği Topkapı Sarayı’nda bulunan arz odası Gürgen’in hedefindedir. Saray güvenliklerinin görmesini engelleyen Gürgen’i yine Muhafızlar engelleyecektir.

Resim 108.

Elif: Görüşürüz.

Resim 109.

Çınar ağacı: Hoş geldiniz çocuklar.

Çocuklar: Hoş bulduk Koca Çınar.

Çınar ağacı: Hayırdır Ali? Üzgün görünüyorsun.

Resim 110.

Azmi: Çalacak mıyız bunları?

Gürgen: Tabi ki.

Resim 111.

Azmi: Burası Kutsal Emanetler'in olduğu yer. Lütfen yapmayalım.

Resim 112.

Gürgen: Aferin, o zaman başka bir işimiz kalmadı.

Resim 113.

Teşekkür ederim çocuklar. Hayırdır siz ekibi mi dağıttınız?
Yaşasın. Bu sefer kesin can alacağım

Resim 114.

Çınra ağacı: Aferin çocuklar, harika iş çıkardınız.

Çocuklar: Teşekkürler Koca Çınar

Ali: Peki biz şimdi yakar topa devam edebilir miyiz?

Çınar ağacı: Tabi ki.

Bölüm 4: “Kapalıçarşı”

İstanbul'un en büyük ve en eski çarşısı olan Kapalıçarşı'nın her zaman ziyarete açık olması Gürgen'in yeni planlar yapmasını sağlamıştır. Kapalıçarşı'nın çatısını sökerek açmaya çalışan Gürgen'i Muhafızlar durduracaktır.

Resim 115.

Çocuklar: Merhaba Çınar

Çınar ağacı: Merhaba çocuklar. Nasılsınız?

Çocuklar: İyiyiz Çınar.

Resim 116.

Gürgen: Sen olmasan ne yapardım?

Azmi: Estağfurullah patron.

Gürgen: Tebrikler Azmi.

Resim 117.

Gürgen: Allah Allah! Feşçiler Çarşısı yazıyordu.

Resim 118.

Zeynep: Vay canına! Burası gerçekten harika.

Resim 119.

Çocuklar: Yaşasın başardık yaşasın!

Bölüm 5: Galata Kulesi

Hezarfen Ahmet Çelebi'nin Galata Kulesi'nden Üsküdar'a kadar uçarak uçan ilk insan unvanını aldığını öğrenen Gürgen bu unvanı kendisi almak ister. Bunun için Galata Kulesi ve tarihini silmek için planlar yapar. Bunu haber alan Çınar, Galata Kulesini koruma görevini İstanbul Muhafızlarına verir.

Resim 120.

Merhaba Koca Çınar
Merhaba çocuklar, nasılsınız?
İyiyiz Koca Çınar.

Resim 121.

Ben çok dikkatliyimdir. İnşallah Ali de öyledir.

Resim 122.

Lütfen çabuk ol Çınar.

Resim 123.

Gürgen: Hezarfen Ahmet Bey buradan nasıl atlamış acaba? Hem de ta karşıya kadar.
Allah Allah!

Resim 124.

Mehmet: Durdu. Yaşasın!

Ali: Tebrikler Mehmet.

Resim 125.

Çınar : Aferin çocuklar. İstanbul'u yine kurtardınız.

5.5. Z Takımı

Resim 126. TRT Çocuk 'un resmî sitesinde yer alan tanıtım resmi.

Z Takımı isimli yapım TRT Çocuk kanalında 2021'de itibariyle yayın hayatına başlamıştır. Baş karakterler Arda, Ela ve Efe isimli çocukların Bay B isimli karakter ile girdikleri mücadeleleri anlatır.

5.5.1. Konu

Z Takımı kahramanlarının yaşadığı Z Şehri, hem doğal hem teknolojinin gelişmiş olduğu bir yerdir. Şehir "Z elementi" adı verilen bir enerji kaynağı sayesinde hem doğayı kirletmeyen hem de teknolojiyi güvenle kullandıkları bir hayata sahiptir. Bay B isimli karakter şehir dışında kulede yaşamaktadır. Bay B Z elementine sahip olmak için her türlü yolu denemektedir. Onu engelleme görevi ise Arda, Ela ve Efe isimli kahramanlara düşmektedir. "Z Takımı" adını verdikleri bir ekip kurarak anneannelerinin yardımıyla Bay B'nin Z elementini ele geçirmesini engellemek için uğraşırlar. Bay B, yardımcıları Vıcık ve Gorf'i'nin yardımıyla Z elementini ele geçirmek için planlar yaparken Z Takımı da bu planları bozacaktır.

5.5.2. Karakterler

Arda: Z Takımı'nın lideridir. Uçan bir kaykayı ve farklı özelliklere sahip okları vardır.

Ela: Z Takımı'nın üyesidir. Paku adında bir sincabı vardır. Özel silahı, kısalarak kılıca ve uzayarak kırbaça dönüşebilir.

Efe: Z Takımı'nın kilolu ve gözlüklü üyesidir. İçine girerek kullandığı dev bir robotu vardır. Bu robot sayesinde uçabilir ve düşmanlarını tarayarak onlar hakkında bilgi sahibi olur.

Bay B: Z Şehri'ni ele geçirerek "Z elementi"ne sahip olmak isteyen kişidir. Oldukça kısa boyludur, bu sebeple özel bir kıyafetin içinde yürüyerek kendini çok uzun boyluymuş gibi gösterir.

Vıcık: B'nin çalışmaları sırasında oluşmuştur. Bay B'nin yardımcısıdır. Saftır ve genellikle Bay B'den azar ıştır.

Gorfi: Bay B'nin yardımcısıdır. Şeytani bir biyologtur.

Anneanne: Arda'nın anneannesidir. Bilgisayar kullanmayı iyi bilir ve çocuklara Bay B'yi yenmede yardım eder.

5.5.3. Bölümler

Bölüm 1: “Tırtor”

Bay B’nin yardımcısı Vıcık, Z şehrini yerle bir etmek için dev bir robot tasarlar. Tırtıla benzeyen görüntüsü nedeniyle ona Tırtor adını vermiştir. Z Takımı ve tam zamanında doğru müdahaleyi yapan Anneanne sayesinde Tırtor durdurulur ve Z Şehri kurtulur.

Resim 127.

Muhabir: Neyseki Z takımı iş başında ve onu durduracaklar, yani umarım.

Resim 128.

Arda: Merhaba ben Arda. Bu da Efe ve Ela.

Resim 129.

Arda: Tabi Bay B hepsini bulup almazsa...

Resim 130.

Vıcık: Lütfen evde denemeyiniz.

Bay B: Tamam, uzatma.

Resim 131.

Bay B: Neyse ne!

Resim 132.

Yaşasın! Bir sorunumuz var.

Ne yapıyoruz bakalım?

Resim 133.

Şey, affedersin.

Resim 134

*Teşekkürler Efe.
Ne demek!*

Resim 135.

Tamam işte ben de öyle yapıyorum.

Resim 136.

Sanırım, burası çok fena ısınacak.

Resim 137.

Bay B: Ne oldu Vıcık?

Vıcık: Boşuna uğraşmayın efendim. Üzgünüm

Resim 138.

Anneanne: Budur, aferin size çocuklar!

Bölüm 2: “Gök Taşı”

Bay B, yaptığı hesaplamalar sonucu bulduğu bir göktaşını Z Şehri'ne yönlendirmiştir. Fakat, Vıcık'ın yaptığı tespitle büyük bir hesaplama hatası yaptığını anlar ve kendini Z Takımı'yla birlikte iş birliği yapmış göktaşını durdurmaya çalışırken bulur.

Resim 139.

Bay B: Tabi ki artık Z şehrini yok edip Z elementini ele geçireceğim Vıcık.

Resim 140.

Bay B: Olamaz, Aman Allah'im!

Resim 141.

Nur topu gibi maşallah patron.

Resim 142.

Anneanne: Selam canım şunu iki dakika alıyorum.

Resim 143.

Kesinlikle! Z takımı iş başına.

Resim 144.

İşte bu! Haydi arkadaşlar bitirelim şu işi.

Resim 145.

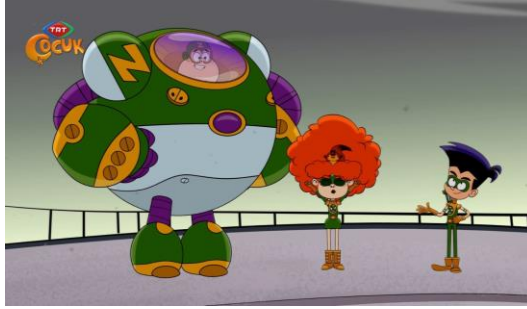
Ne olur ne olmaz diye önlemimi almak istedim.

Resim 145.

Ne, nasıl yani? İkiye mi bölüdü.

Resim 147.

Oley!
Yaşasın!

Bölüm 3: “Hayvanlar Çıldırıyor”

Bay B sadece hayvanların duyabileceği bir cihazla Z Şehri’ni karıştırmak için Z Radyo’yu ele geçirir. Onu durdurmak ve hayvanları kurtarmak Z Takımı’na düşecektir.

Resim 148.

Buyurun kime bakmıştınız?

Resim 149.

Üzgünüm istek almıyoruz ama sıradaki şarkıyı armağan edebilirim.

Resim 150.

Selam arkadaşlar

Resim 151.

Kadın: Onu bulamıyorum. Lütfen görürseniz bana haber verin.

Muhabir: Geçmiş olsun. Haber alırsak size ulaşacağız.

Resim 152.

Söyler misin, hayvan çıldırtgacı nedir?

Resim 153.

Sorun yok Arda, Pablo için buna katlanırım.

Resim 154.

Aaa şey, üzgünüm istek almıyoruz.

Resim 155.

Teşekkürler Z takımı!

Resim 156.

Affedersiniz

Resim 157.

İmdat! Kaplanı gördünüz mü?

Resim 158.

Aferin size çocuklar, başaracağınızı biliyordum.

Resim 159.

Çok şükür, sonunda bitti.

Bölüm 4: “Bay B'nin Dev Planı”

Efe, kilolarından kurtulmak isterken kendini Bay B'nin kötü planlarından birinin ortasında bulur. Fakat, Bay B'nin tuzağına düşen diğer insanlarla birlikte bir deve dönüşmek üzereyken, Havlu ve diğerleri tam zamanında yetişip Efe'yi kurtarır.

Resim 160.

Neyse, umarım sen haklısındır.

Resim 161.

Tabi Arda.

Resim 162.

Evet tamamdır kaydınızı oluşturduk. Lütfen diğerlerinin yanına geçin.

Resim 163.

Efe: Affedersiniz. Kimse yok mu?

Ses: Hoş geldiniz sevgili etine dolgun. Şuradan bir form alıp doldurun lütfen.

Efe: Tamam, madem öyle diyorsunuz.

Resim 164.

Arda: Pekâlâ, Pablo, bizi Efe'ye götür.

Resim 165.

Arda: Seni kırdığımız için özür dileriz Efe.

Ela: Affet bizi küçük kardeşim.

Resim 166.

Efe: Evet elbette.

Bölüm 5: “Sincap Takımı”

Gorfi'nin Z Ormanı'nda yetiştirdiği Hipnoz Çiçekleri'yle yeni bir kötülük peşinde olan Bay B, Z Takımı'nı çok kolay bir şekilde etkisiz hale getirmeyi başarır. Paku, Bay B'ye engel olur. Bunu; ormanda tanıştığı sincap arkadaşlarıyla birlikte başarır.

Resim 167.

Bay B: Umarım o çiçekler anlattığın kadar vardır Gorfi.

Resim 168.

Gorfi: Merak etmeyin beğeneceğinize eminim. Gözlükler lütfen

Resim 169.

Ela: Tamam annee görüştürüz.

Arda: Haklısın Ela. Hava karmadan Papu'yu bulmalısınız.

Resim 170.

Gorfi: Tabi ki dikkat çekmemek için Vıcık.

Resim 171.

Gorfi: Üzgünüm patron ama yapabileceğimiz bir şey olduğunu sanmıyorum

Resim 172.

Vıcık: Ne olur beni hipnotize etmeyin sincapçıklar.

6. SONUÇ, TARTIŞMA, ÖNERİLER

6.1. Sonuç

TRT Çocuk kanalında okul çağı çocuklarına yönelik yayın yapan beş çizgi filmin ilk beş bölümünün araştırma nesnesi olarak kabul edildiği bu çalışmada toplam 251 kalıp ifade tespit edilmiştir.

Bu kalıp ifadeler kategorilere ayrıldığında en çok diğer kalıp ifadeler (124) başlığına dâhil olanların bulunduğu görülmektedir. İncelenen çizgi filmlerde ikinci sırada selamlaşmaya yönelik (51) kalıp ifadelerin yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu çizgi filmlerde daha sonra sırasıyla isteğini dile getirmeye yönelik (22), takdir etmeye yönelik (22), özür dilemeye yönelik (15), teşekkür etmeye yönelik (12), değerlendirmeye yönelik (4) ve rica etmeye yönelik ifadeler tespit edilmiştir.

İncelenen çizgi filmlerde yer alan kalıp ifadelerin en çok Rafadan Tayfa'da (58), ondan sonra İstanbul Muhafızları'nda (54), daha sonra Z Takımı'nda (52) ve İbi'de (50) yer aldığı görülmektedir. Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filmi ise toplam (38) kalıp ifade ile en sonda yer almaktadır.

TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerde isteğini dile getirmeye yönelik olarak Z Takımı'nda 9, İbi'de 5, Rafadan Tayfa'da 3, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu'nda 3, İstanbul Muhafızları'nda 2 ifade tespit edilmiştir.

TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde teşekkür etmeye yönelik olarak Rafadan Tayfa'da 4, İbi'de 2, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu'nda 2, İstanbul Muhafızları'nda 2, Z Takımı'nda ise 2 ifade bulunmuştur.

TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde takdir etmeye yönelik olarak İstanbul Muhafızları'nda 7, Rafadan Tayfa'da 6, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu'nda 4, İbi'de 3, Z Takımı'nda 2 ifade tespit edilmiştir.

TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde özür dilemeye yönelik olarak Z Takımı'nda 9, Rafadan Tayfa'da 2, İbi'de 2, İstanbul Muhafızları'nda 2, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu'nda ihiç ifade tespit edilmemiştir.

TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde rica etmeye yönelik Z Takımı'nda 1 ifade tespit edilirken Rafadan Tayfa'da, İbi'de, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu'nda ve İstanbul Muhafızları'nda hiç ifade tespit edilmemiştir.

TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde değerlendirmeye yönelik İbi'de 2, Z Takımı'nda 1, İstanbul Muhafızları'nda 1 ifade tespit edilmiş; Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu'nda ve Rafadan Tayfa'da hiç ifade tespit edilmemiştir.

TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde selamlaşmaya yönelik İbi'de 22, İstanbul Muhafızları'nda 14, Rafadan Tayfa'da 8, Z Takımı'nda 6, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu'nda 1 ifade tespit edilmiştir.

TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde diğer kalıp ifadeler (ani tepkiler ve duygular içeren), Rafadan Tayfa'da 10, İstanbul Muhafızları'nda 10, İbi'de 6, Z Takımı'nda 5, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu'nda ise 4 ifade tespit edilmiştir.

TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde diğer kalıp ifadeler (deyim), Rafadan Tayfa'da 16, İbi'de 7, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu'nda 6, Z Takımı'nda 2 ifade tespit edilirken İstanbul Muhafızları'nda hiç ifade tespit edilmemiştir.,

TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde diğer kalıp ifadeler (dinî inanç ve kültürü yansıtan ifadeler), Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu'nda 14, İstanbul Muhafızları'nda 11, Rafadan Tayfa'da 5, Z Takımı'nda 3, ifade tespit edilirken İbi'de hiç ifade tespit edilmemiştir.

TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde diğer kalıp ifadeler (onaylama, kabul etme ifadeleri), Z Takımı'nda 13, Rafadan Tayfa'da 4, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu'nda 4, İstanbul Muhafızları'nda 3, İbi'de 1 ifade tespit edilmiştir.

Bu kalıp ifadelerin neler olduğu ve yer aldığı bölümler kalıp ifadelerin sunuluş biçimlerine göre sınıflandırılmış ve listelenmiştir.

6.1.1. Trt Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde İsteğini Dile Getirmeye Yönelik Hangi Kalıp İfadeler Yer Almaktadır?

Rafadan Tayfa çizgi filminde isteğini dile getirmeye yönelik 3 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 2: Umarım

Bkz Bölüm 4: merak etme, Umarım

İbi çizgi filminde isteğini dile getirmeye yönelik 5 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 1: Lütfen

Bkz Bölüm 2: Lütfen

Bkz Bölüm 4: Merak etme, Merak etme

Bkz Bölüm 5: İzinizle

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminde isteğini dile getirmeye yönelik 3 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 1: Ne olur

Bkz Bölüm 2: Ne olur!

Bkz Bölüm 5: Lütfen

İstanbul Muhafızları çizgi filminde isteğini dile getirmeye yönelik 2 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 3 Lütfen

Bkz Bölüm 5 Lütfen

Z Takımı çizgi filminde isteğini dile getirmeye yönelik 9 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 1: Umarım

Bkz Bölüm 3: lütfen

Bkz Bölüm 4: Umarım, lütfen, lütfen

Bkz Bölüm 5: Umarım. Lütfen. Merak etmeyin. Ne olur

6.1.2. TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Teşekkür Etmeye Yönelik Hangi Kalıp İfadeler Yer Almaktadır?

Rafadan Tayfa çizgi filminde teşekkür etmeye yönelik 4 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 1: Ne kadar teşekkür etsem azdır.

Bkz Bölüm 4: Sağ olası, Çok sağ ol, çok sağ olun

İbi çizgi filminde teşekkür etmeye yönelik 2 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 3: Teşekkürler.

Bkz Bölüm 4: Çok teşekkürler

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminde teşekkür etmeye yönelik 2 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 4: Sağ ol, sağ ol.

İstanbul Muhafızları çizgi filminde teşekkür etmeye yönelik 2 ifade bulunmuştur.

Bkz. Bölüm 3: Teşekkür ederim, Teşekkürler

Z Takımı çizgi filminde teşekkür etmeye yönelik 2 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 3: Teşekkürler, Teşekkürler

6.1.3. TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Takdir Etmeye Yönelik Hangi Kalıp İfadeler Yer Almaktadır?

Rafadan Tayfa çizgi filminde takdir etmeye yönelik 6 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 1: Aferin

Bkz Bölüm 2: Aferin, Aferin

Bkz Bölüm 3: Elllerine sağlık., aferin

Bkz Bölüm 4: Aferin

İbi çizgi filminde takdir etmeye yönelik 3 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 1: Aferin

Bkz Bölüm 2: Tebrikler!

Bkz Bölüm 4: Tebrik ederim

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminde takdir etmeye yönelik 4 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 2 Bravo, bravo

Bkz Bölüm 3 Eline Sağlık

Bkz Bölüm 5 Aferin

İstanbul Muhafızları çizgi filminde takdir etmeye yönelik 7 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 1: Aferin, Aferin

Bkz Bölüm 3: Aferin Aferin

Bkz Bölüm 4: Tebrikler

Bkz Bölüm 5 Tebrikler, Aferin

Z Takımı çizgi filminde takdir etmeye yönelik 2 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 1: aferin

Bkz Bölüm 3: Aferin

6.1.4. TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Özür Dilemeye Yönelik Hangi Kalıp İfadeler Yer Almaktadır?

Rafadan Tayfa çizgi filminde özür dilemeye yönelik 2 ifade bulunmuştur.

Bkz: Bölüm 1: özür dilerim, kusura bakma

İbi çizgi filminde özür dilemeye yönelik 2 ifade bulunmuştur.

Bkz: Bölüm 1: özür dilerim

Bkz Bölüm 3: Üzgünüm

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminde özür dilemeye yönelik ifade bulunmamıştır.

İstanbul Muhafızları çizgi filminde özür dilemeye yönelik 2 ifade bulunmuştur.

Bkz: Bölüm 1: özür dilerim

Bkz: Bölüm 2: özür dilerim

Z Takımı çizgi filminde özür dilemeye yönelik 9 ifade bulunmuştur.

Bkz: Bölüm 1: affedersin. Üzgünüm

Bkz: Bölüm 3: Üzgünüm, üzgünüm, Affedersiniz

Bkz: Bölüm 4: Affedersiniz, Seni kırdığımız için özür dileriz, Affet

Bkz: Bölüm 5: Üzgünüm

6.1.5. TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Rica Etmeye Yönelik Hangi Kalıp İfadeler Yer Almaktadır?

Rafadan Tayfa çizgi filminde rica etmeye yönelik ifade bulunmamıştır.

İbi çizgi filminde rica etmeye yönelik ifade bulunmamıştır.

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminde rica etmeye yönelik ifade bulunmamıştır.

İstanbul Muhafızları çizgi filminde rica etmeye yönelik ifade bulunmamıştır.

Z Takımı çizgi filminde rica etmeye yönelik 1 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 5: Ne demek!

6.1.6. TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Değerlendirmeye Yönelik Hangi Kalıp İfadeler Yer Almaktadır?

Rafadan Tayfa çizgi filminde değerlendirmeye yönelik ifade bulunmamıştır.

İbi çizgi filminde değerlendirmeye yönelik 2 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 5: Enfes, Sorun değil

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminde değerlendirmeye yönelik ifade bulunmamıştır.

İstanbul Muhafızları çizgi filminde değerlendirmeye yönelik 1 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 4: harika.

Z Takımı çizgi filminde değerlendirmeye yönelik 1 ifade bulunmuştur.

Bkz bölüm 3: sorun değil.

6.1.7. TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Diğer (Ani Tepkiler, Deyim, Dinî ve Kültürel, Onaylama) İfade Hangi Kalıp İfadeler Yer almaktadır?

Rafadan Tayfa’da çizgi filminde 10 ani tepki, 16 deyim, 5 dini ifade, 4 onaylama ifadesi bulunmuştur.

Bkz Bölüm 1: Eyvah! Yaşa!

Bkz Bölüm 2: Eyvah eyvah!

Bkz Bölüm 3: Eyvah, El insaf!

Bkz Bölüm 4: Yaşasın! Yaşasın!

Bkz Bölüm 5: Yaşasın! Yaşasın! Haydi oradan!

Bkz Bölüm 1: boynumuzun borcu., canım çıktı, helal olsun, Olacağı varmış. Hayatta olmaz.

Bkz Bölüm 2: diline düştük. Al benden de o kadar!

Bkz Bölüm 3: uyku çöktü Aklımızı peynir ekmekle mi yedik? Dizlerimin bağı çözüldü Ne yalan söyleyeyim?

Bkz Bölüm 4: göz kulak oluruz, elinizden geleni yaptınız, yeter de artar

Bkz Bölüm 5: Dut yemiş bülbül gibi, ağzını bıçak açmıyor.

Bkz Bölüm 1 Hay Allah!

Bkz Bölüm 4 Hay Allah, hayırdır, hayrola

Bkz Bölüm 5 Allah aşkına

Bkz Bölüm 3:, haklısın, haklısın

Bkz Bölüm 5:evet, tamamdır

İbi çizgi filminde 6 ani tepkiler, 7 deyim, 1 onaylama ifadesi bulunmuştur, dini ve kültürel ifade bulunmamıştır.

Bkz Bölüm 1: Yaşasın! Yaşasın, Dikkat!”

Bkz Bölüm 3: Hay aksi, İmdat, Yaşasın

Bkz Bölüm 1 yolcu yolunda gerek. Yola koyulsak iyi olur. Yolcu yolunda gerek.

Bkz Bölüm 2: Ucuz atlattık.

Bkz Bölüm 3 Ucuz atlattık, kafama bir şey takılmıştı da...

Bkz Bölüm 5: yola koyulalım

Bkz Bölüm 5: peki

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu 4 ani tepki, 6 deyim, 14 dini ifade 4 onaylama ifadesi bulunmuştur.

Bkz Bölüm 1: İmdat!

Bkz Bölüm 2: Vah vah vah! Yazık!

Bkz Bölüm 3: Aman!

Bkz bölüm 2: kapısına da kilit vurmuşlar. Korkunun ecele faydası yok, Dünya varmış, Kafamı dinledim, boş ver,

Bkz bölüm 4: şu işe bak

Bkz bölüm 1: “Allah Allah, Aman Allah’ım, Allah Allah

Bkz bölüm 2: Allah Allah, Allah Allah, Allah Allah

Bkz bölüm 3: Allah Allah

Bkz bölüm 4: Hay Allah, Allah Allah

Bkz bölüm 5: Allah rahmet eylesin. Hay maşallah! Allah Allah!, Allah bilir, Allah aşkına

Bkz bölüm 2: evet, evet, tabi

Bkz bölüm 3: tabi tabi

İstanbul Muhafızları çizgi filminde 10 ani tepki, 11 dini ve kültürel ifade, 3 onaylama ifadesi bulunmuştur, hiç deyim bulunmamıştır.

Bkz bölüm 1: Yaşasın, yaşasın

Bkz bölüm 2: İmdat! Eyvah! Yaşasın

Bkz bölüm 3: Yaşasın

Bkz bölüm 4: vay canına Yaşasın, yaşasın

Bkz bölüm 5: Yaşasın!

Bkz Bölüm 1: Allah'ın izniyle, Allah Allah, Hayırlı olsun

Bkz Bölüm 2: İnşallah, İnşallah.

Bkz Bölüm 3: Hayırdır, Hayırdır

Bkz Bölüm 4: Estağfurullah, Allah Allah!

Bkz Bölüm 5: İnşallah, Allah Allah!

Bkz bölüm 3: peki, tabi ki, tabi ki

Bkz bölüm 5: tamam

Z Takımı çizgi filminde 5 ani tepki 2 deyim 3 dini kültürel ifade, 13 onaylama ifadesi bulunmuştur.

Bkz Bölüm 1: Yaşasın! ,

Bkz Bölüm 2: İşte bu, Oley, Yaşasın

Bkz Bölüm 3: İmdat!

Bkz Bölüm 2: Nur topu gibi, Ne olur ne olmaz

Bkz Bölüm 2: Aman Allah'ım! Maşallah,

Bkz Bölüm 3: Çok şükür

Bkz bölüm 1: tabi, tamam, tamam

Bkz bölüm 2: tabi ki, kesinlikle

Bkz bölüm 4: tabi ki, tamamdır, pekâlâ, elbette, tamam

Bkz bölüm 5: tabi ki, tamam, haklısın

6.1.8. TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Selamlaşmaya Yönelik Hangi Kalıp İfadeler Yer Almaktadır?

Rafadan Tayfa çizgi filminde selamlaşmaya yönelik 8 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 1: İyi misin, İyiyim, ne haber, kal sağlıcakla.

Bkz Bölüm 4: Günaydın

Bkz Bölüm 5: Merhaba, Nasılsınız, kalın sağlıcakla!

İbi çizgi filminde selamlaşmaya 22 yönelik ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 1: iyi misin? İyiyim, merhaba, Hoşça kal, Hoşça kal, hoşça kal, Hoşça kal, Hoşça kalın, Hoşça kalın!

Bkz Bölüm 2: Merhaba,

Bkz Bölüm 4: Merhaba, Merhaba, Sonra görüşürüz, Merhaba, Merhaba, Hoş geldiniz, merhaba, Hoşça kal, Tanıştığımıza çok sevindim. Hoşça kalın, Hoşça kal,

Bkz Bölüm 5: Hoşça kalın

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminde selamlaşmaya yönelik 1 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 5: günaydın

İstanbul Muhafızları çizgi filminde selamlaşmaya yönelik 14 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 2: Merhaba, Selam, Hoş geldiniz

Bkz Bölüm 3: Görüşürüz, Hoş geldiniz, Hoş bulduk,

Bkz Bölüm 4: Merhaba, Merhaba, Nasılsınız, İyiyiz

Bkz Bölüm 5: Merhaba, Merhaba, nasılsınız, İyiyiz

Z Takımı çizgi filminde selamlaşmaya yönelik 6 ifade bulunmuştur.

Bkz Bölüm 1: Merhaba

Bkz Bölüm 2: Selam

Bkz Bölüm 3: Selam, buyurun

Bkz Bölüm 4: Hoş geldiniz, görüşürüz.

Tablo 6. Çizgi Filmlerde Tespit Edilen Kalıp İfadeler

	Rafadan Tayfa	İbi	Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu	İstanbul Muhafızla rı	Z Ta kı mı	Topla m
İsteğini dile getirmeye yönelik (umarım, lütfen, ne olur, merak etme)	3	5	3	2	9	22
Teşekkür etmeye yönelik (teşekkür ederim, sağ ol)	4	2	2	2	2	12
Takdir etmeye yönelik (aferin bravo elbette)	6	3	4	7	2	22
Özür dilemeye yönelik (özür dilerim, affedersin, üzgünüm)	2	2	0	2	9	15
Rica etmeye yönelik (rica ederim, ne demek)	0	0	0	0	1	1
Değerlendirmeye yönelik (harika, güzel, kesinlikle, elbette)	0	2	0	1	1	4
Selamlaşmaya yönelik (merhaba, günaydın, iyi günler)	8	22	1	14	6	51
Diğer <i>ani tepkiler ve duygular</i> (eyvah, imdat, vay, yaşasın)	10	6	4	10	5	35
Diğer <i>deyim</i>	16	7	6	0	2	31
Diğer <i>dini inanç ve kültürü yansıtan ifadeler</i>	5	0	14	11	3	33
Diğer <i>onaylama ve kabul etme ifadeleri</i>	4	1	4	3	13	25
TOPLAM	58	50	38	54	52	251

6.2. Tartışma ve Yorum

Alan yazında ilgili araştırmalar ile karşılaştırıldığında çizgi filmlerin inceleme nesnesi olarak kullanıldığı çalışmalar mevcut olmakla birlikte problem durumları farklıdır. Çizgi filmler on yıllardır çocukların vazgeçilmez yayınları olmakla birlikte yapılan çalışmalarda bu çizgi filmlerin yayınlandığı kanallar çeşitlilik göstermektedir. Özel kanallarda yayınlanan çizgi filmler üzerine pek çok çalışma mevcuttur. Yayın hayatına 2008 yılında başlayan TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmler üzerine yapılan çalışmalar ise kanalın içeriklerini çeşitlendirilmesi ile zamanla artmış ve son yıllarda sıklıkla tercih edilen bir inceleme nesnesi haline gelmiştir. TRT Çocuk Kanalının yayın politikaları ve edindiği misyon nedeniyle değerler eğitimi, dil öğretimi gibi konularda tercih edilmektedir. Çizgi filmlerin araştırma konusu olduğu tez çalışmaları çoğunlukla çizgi film animasyon bölümlerine yapılmışsa da son dönemlerde eğitimin de alanına girmiştir. Fen, matematik, din eğitimi disiplinleriyle ilişkili çalışmaların haricinde Türkçe eğitimi alanında da yapılan çalışmalar artış kazanmıştır. Eğitim bilimlerinde çizgi filmlerin incelendiği tez çalışmalarında değerler eğitimi, kültür öğeleri, estetik ölçüler, toplumsal cinsiyet gibi konular ele alınmıştır. Çalışmalarda birbirini destekler nitelikte sonuçlar elde edilmiştir.

Bu çalışmada ortaya çıkan söz varlığı öğelerinin (kalıp ifadelerin) çizgi filmlerde yer alması sonucunun Kurt'un (Kurt, 2014) TRT çocuk kanalında yayınlanan programların 4-6 yaş grubundaki öğrencilerin dil gelişimine katkı sağladığı yönündeki sonucu ile veliler ve öğretmenlerin kanalın dil gelişimini olumlu etkilediği görüşünün örtüştüğü söylenebilir.

Bu çalışmada söz varlığı öğelerinin Taşgın'ın (Taşgın, 2023) çalışmasında TRT Çocuk kanalında yayınlanan programın çocuğun ana dilini öğrenmesi ve dilin inceliklerini etkili bir şekilde kullanabilmesi açısından olumlu etkilerinin olduğu sonucu ile Can'ın (Can, 1995) çocukların çizgi filmlerdeki karakterlerden, kullanılan kelimelerden kolaylıkla etkilendiği ve özel kanalların bu hassasiyete sahip olmadığı yorumu örtüşmektedir.

Bu çalışma sonucunda tespit edilen kalıp ifadelerin argo barındırmaması ve nezaket içeren diyalogların bulunması TRT Çocuk 'un ve yerli yapımların çocuklara rol model olma misyonu edindiğini söylemek mümkündür. Özen'in (Özen, 2015) şiddet

içerikli yayınların yerli yapımlarda en az bulunması; TRT Çocuk'ta ise bunların bulunmuyor olduğu sonucu ile TRT Çocuk'ta yayınlanan çizgi filmlerin eğitici içeriklerden oluştuğu yorumu, Güneş'in (Güneş, 2017) çalışmasında öğrencilerin iyi ve kötü karakter fark etmeksizin sevdikleri çizgi filmlerdeki karakterleri rol model aldıkları sonucu, Hacıbektaşoğlu'nun (Hacıbektaşoğlu, 2014) öğrencilerin izledikleri çizgi filmleri oyunlarına yansıttıkları sonucu ve çizgi filmlerdeki iletileri çocukların sorgusuz bir şekilde doğru kabul ettiği yorumu ve Türkkent'in (Türkkent, 2012) çalışmasında anneler ve öğretmenlerin çocukların çizgi filmler, dizi filmler, reklamlar ve çocuk programlarından etkilendiği, yetişkin programlarından ise etkilenmediği yönünde görüşü ile örtüşmektedir.

Bu çalışmada en fazla kalıp ifadeyi içeren çizgi film Rafadan Tayfa olmakla birlikte bu kalıp ifadelerin içinde deyimlere en fazla yer veren çizgi film de yine Rafadan Tayfa'dır. Şahin'in, (Şahin, 2019) Rafadan Tayfa çizgi filmi TRT Çocuk'ta yayınlanan çizgi filmler arasında kelime çeşitliliği en fazla olan ve deyimlere sıklıkla yer veren yayın olduğu sonucu örtüşmektedir.

Bu çalışmada argo ifadelerin tespit edilmediği sonucu ile Bursalı'nın (Bursalı, 2014) yabancı çizgi filmlerde argo ifadelere sıklıkla yer verilirken yerli yapımlarda bu sayı yok denecek kadar az aynı zamanda kalıp ifadelere de en fazla yer veren yapımlar yerli çizgi filmler olduğu sonucu örtüşmektedir.

Bu çalışmada ortaya çıkan söz varlığı öğelerinin (kalıp ifadelerin) çizgi filmlerde yer alması Gürdamar'ın (Gürdamar, 2021) TRT Çocuk çizgi filmlerinde 54 adet deyim, 71 adet kalıp söze yer verildiği, argo ifadelerin hiç kullanılmadığı sonucu Ayan'ın (Ayan, 2016) söz varlığı unsurlarından kalıp ifadeler 424'ü deyim, 205'i kalıp sözlerin bulunduğu sonucu Samuk'un (Samuk, 2018) çizgi filmlerdeki söz varlığı unsurlarının öğrencilerin sahip olduğu söz varlığı unsurlarıyla uyduğu sonucu örtüşmektedir.

Bu çalışmada deyim içeriği bakımında Nasreddin Hoca çizgi filminin ikinci sırada bulunduğu sonucu ile Gürdamar'ın (Gürdamar, 2021) deyimlerin Nasreddin Hoca çizgi filminde en fazla yer alması sonucu ve bunun nedeninin kültürel öğeleri içermesi yorumu örtüşmektedir.

Bu çalışmada tespit edilen kalıp ifadelerde deyimler en sık yer alan ifadelerden oluşurken argoya yer verilmediği sonucu ile Özdemir'in (Özdemir, 2020) çalışmasında TRT Çocuk'ta yayınlanan çizgi filmlerde en fazla yer verilen söz varlığı unsurları kalıp sözler ve deyimler olarak tespit edilmesi ve Arslan'ın (Arslan, 2022) TRT Çocuk'ta yayınlanan çizgi filmlerde en çok kullanılan söz varlığı unsurunun deyim, en az kullanılan söz varlığı unsurunsa argo ifadeler olduğu sonucu ile örtüşmektedir.

Bu çalışmada Rafadan Tayfa çizgi filminde diyalogların argodan uzak ve nezaket unsurları içeren kalıp ifadelerin yer alması Karaca'nın (Karaca, 2019) Rafadan Tayfa çizgi filminin olumlu değerlere yer verdiği, kültürel öğeler ve dini öğelerin yanında farklı derslerde değerler eğitimi açısından önemli bir kaynak olabileceği yorumu ile Şahin'in (Şahin S. , 2019) Rafadan Tayfa çizgi filminde öz denetim değerinin ön planda olduğu ve karakterlerin kendi kararlarını kendilerinin verdiği kullanılan kalıp ifadeler uyuştugu sonucu, Çimen'in (Çimen, 2019) çalışmasında Rafadan Tayfa çizgi filminde ele alınan değerlerin çocuklara rol model alma amacı taşıdığı yorumu, Uysal'ın (Uysal, 2020) çocukların gelişimsel iletilerin daha çok olduğu çizgi filmleri daha çok sevdikleri ve yerli yapımlarda bu iletilerin daha fazla oluşu sonucu ile Rafadan Tayfa çizgi filminin ise bu iletilerin en fazla olduğu yerli yapım olduğu yorumu ve Altmış'ın (Altmış, 2021) TRT Çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmlerin değerler bakımından zengin olduğu sonucu örtüşmektedir.

Bu çalışmada dini ve kültürel ifadeleri içeren kalıp sözler (33) ikinci sırada yer alarak bu ifadeler sıklıkla yer verildiği sonucu Aydın'ın (Aydın, 2018) TRT Çocuk'ta yayınlanan çizgi filmlerin milli kültürü yansıtan yayınlardan oluştuğu sonucu, Türk kültür öğeleri, yaratılan Türk çizgi film karakterleri üzerinden kazandırıldığı yorumu örtüşmektedir.

Bu çalışmada tespit edilen kalp sözlerin çoğunluğu selamlaşmaya yönelik (51) ifadeler oluşturmakla birlikte dini ve kültürel ifadelerin en fazla kullanıldığı çizgi filmler Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu ve İstanbul Muhafızları'dır Yılmaz'ın (Yılmaz O. , 2021) selamlaşma ifade ve davranışlarının genel olarak tüm bölümlerde kullanıldığı ve izleyiciye iyi yansıtıldığı yorumu ile dinî sözler ve sözcüklerin yer aldığı sonucu ile Çolak'ın (Çolak, 2019) dil ve hitap Türk kültürüne yerleşmiş olan dini kaynaklı atasözleri ve cümle kalıplarına yer verildiği sonucu örtüşmektedir.

TRT Çocuk Kanalı'nda hali hazırda yayınlanmakta olan yapımlarda, kanalın yayın ilkelerine uygun şekilde Türkçeyi temiz ve duru kullanılmakta olup zaman zaman yerel ağızlara yer verilmiştir. Günlük konuşma dilinin hâkim olduğu diyaloglar yapaylıktan uzaktır. İncelenen bölümlerde argo kullanımına rastlanmamıştır. Deyimlere ve dinî-kültürel ifadeler sıklıkla yer verilmesi kanalın milli değerleri önemseydiği ve ana dilin inceliklerini önemseydiğini göstermektedir.

TRT Çocuk dışındaki özel kanalların kâr amacı taşıyor olması, reklam anlayışı ve izlenme kaygısının olması, içeriklerin çocuklara uygunluk noktasında daha az hassasiyet gösteriyor oluşu, yabancı yayınların çeviri ve montaj yoluyla yayınlanması gibi noktalar söz varlığına olan katkıyı da etkileyecektir.

Rafadan Tayfa isimli çizgi filmde karakterlerin yaş grubu ve başlarından geçen günlük olaylar göz önüne bulundurulduğunda diyalogları da günlük ifadelerden oluşmaktadır. Kalıp ifadelerin ekserisi deyimlerden oluşmaktadır. Bunun dışında yaşadıkları maceralar boyunca şaşkınlık ifadeleri de sıklıkla duyulmaktadır. Yardımsever bir arkadaş grubunu oluşturan karakterlerin birbirlerine rica, minnet ifadelerini kullandığı görülmektedir.

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu isimli çizgi filmde kullanılan kalıp ifadelerin İslam dini etkisinde Türkçeye yerleşen ifadelerdir. Nasreddin Hoca karakterinin yaşı, geldiği zaman dilimi ve karakterinin tarihsel kökeninde muhafazakâr bir şahsiyet olduğu göz önünde bulundurularak “Hoca” vasfını taşıması da eklendiğinde karakter-ülup ilişkisinin uyumlu olduğu düşünülmektedir.

Çizgi filmde başrol karakterlerle rekabet halindeki çocukların da nezaket ifadesi içeren kalıp sözleri sıklıkla kullandığı görülse de çizilen profile uygun olarak bu karakterlerin üslupları daha alaycıdır. Karakterlerin mizacı ve yaşları ile ilişkilendirildiğinde kullanılan ifadeler karakterlerle uyumludur.

İbi isimli çizgi filmde çizilen karakterlerin yaş grubu ve davranışsal durumları göz önünde bulundurulduğunda kullanılan kalıp ifadeler nezaket ifadelerinin sıklıkla kullanıldığı senaryolarla kurgulanmıştır. Karakterler yardımsever, nazik, arkadaş canlısıdır. Sıklıkla teşekkür, rica, minnet ifadeleri kullanmaktadırlar. Fantastik bir dünyada yer almaları, yabancı isimler kullanılması Türk kültürüne ait öğeler barındırmaması nedeniyle dini ve kültürel ifadelerle rastlanmamıştır.

İstanbul Muhafızları isimli çizgi filmde karakterler birbirine nazik davranan arkadaşlardır. Rica, minnet, özür ifadelerini sıklıkla kullanmaktadırlar. Dizinin baş karakterlerinden biri olan Koca Çınar, yüzyıllardır varlığını sürdürmekte olan yaşlı bilge bir ağaçtır. Koca Çınar yol gösterici ve bilge bir karakter olması kullandığı ifadeleri de bu şekillendirmektedir. Çizgi filmin senaryosu Türk kültürünün tanıtımı ve korunması üzerine kuruludur. Bu nedenle dini ve kültürel ifadeleri duymak mümkündür.

Z Takımı isimli çizgi filmde yaş grubu ilkokul seviyesinde olduğu tahmin edilen karakterler kurtarıcı kahraman rolündedir. Senaryoda başlarına gelen felaketlerden kurtulmak ve diğer insanları kurtarma rolü üstlendikleri görülmektedir. Maceranın hâkim olduğu dizide şaşkınlık ifadeleri sıklıkla kullanılmaktadır. Kurtarıcı olan bu karakterlere de teşekkür ve minnet edildiği görülmektedir.

6.3. Öneriler

Eğitim yalnızca okulda değil; ev ortamında da gerçekleşmektedir. Bu öğrenim süreci çocukların aile ve arkadaşları ile olan iletişimde yanı sıra dinlediği, izlediği, okuduğu her materyal ile sağlanmaktadır. Bu gerçeklik göz önünde bulundurarak çizgi film seçiminin ne kadar elzem olduğu unutulmamalıdır.

İçeriklerin millî, manevi değerlere uygunluğunun yanı sıra argo ve küfür gibi uygunsuz kelimelerden arınmış olmasına dikkat edilerek çizgi filmler anadilin inceliklerine yer veren diyaloglar içerebilir.

Türkçe derslerinin içeriğini ilgi çekici hale getirerek öğrencilerin söz varlığı unsurlarını eğlenerek öğrenmeleri ve bunları günlük hayatta kullanılması sağlanması için öğrencilerin ilgisini çekecek uygun çizgi filmler belirlenerek öğretmenler tarafından ders materyali olarak kullanılabilir.

Yayıncılar tarafından hedef yaş grubunun bulunduğu örgün eğitim müfredatıyla eşgüdümlü bir şekilde senaryolar üretilmesi ve TRT Çocuk Kanalı'nda yayınlanan içerikler okullar aracılığıyla çocuklara tavsiye edilmesi çizgi filmlerle öğrenme noktasında bir adım olabilir.

Çizgi filmlerin yanı sıra kelime seçimine ve bu kelimelerin ilgili yaş grubuna hitap edip etmediğine, çocukların kelime öğrenim sürecinde olumsuz bir etkiye sahip olup

olmayacağına dikkat edilmelidir. Millî manevi değerlerle ters düşmeyerek ana dilini öğrenen çocukları argo kullanımına teşvik etmemelidir.

Çocuk kanalları içerik seçerken üretirken eğitim ve dilbilim alanında uzman akademisyenler, okul öncesi öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ve Türkçe öğretmenleriyle iş birliği yapılabilir.

Alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılar TRT Çocuk ile diğer kanalların yayınlarının ve çeviri yayınlar ile yerli yayınların kıyaslandığı çalışmalar yapabilir.

KAYNAKÇA

- Abalı, N. (2012). Türkiye’de Animasyonun Dünü ve Bugünü. *Aylık Bilişim Kültür Dergisi*, s. 106-113.
- Akkuş, T. (2022). *Dijital Minimalizm: Ekran Bağımlılığı ve Teknoloji Yorgunluğu Sarmalından Kurtulmak İçin Bir Yol Haritası*. TRT Akademi.
- Aksan, D. (1996). *Türkçenin Sözcük Varlığı*. Engin.
- Aksan, D. (2000). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. TDK.
- Alaylıoğlu, R., & Oğuzkan, F. (1976). *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü*. İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Altınış, Z. G. (2021). *9-11 Yaş Grubu Çocuklara Yönelik Türk Yapımı Çizgi Filmlerde Değerler Eğitimi TRT Çocuk Örneği*, (Yayın No. 681070) [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Anadolu Ajansı. (2023). [www.aa.com.tr: https://www.aa.com.tr/tr/kultur/yapimci-ismail-fidan-animasyonun-sinema-sektorundeki-onemini-anlatti/2750882](https://www.aa.com.tr/tr/kultur/yapimci-ismail-fidan-animasyonun-sinema-sektorundeki-onemini-anlatti/2750882)
- Arıcı, A. F. (2016). *Çocuk Edebiyatı ve Kültürü*. Pegem.
- Arslan, S. (2022). *Çocuk Edebiyatı Ürünü Olan Çizgi Filmlerdeki Söz Varlığı: TRT Çocuk Kanalı Örneği*, (Yayın No. 745522) [Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Artun, E. (2008). Ortak Türk Kültürü Ürünlerinin Çocuk Edebiyatına Katkıları. *Türk Halkları Edebiyatı II – Beynelhalk Uşaq (Çocuk) Edebiyatı Kongresi Materialler (Bildiriler) 1. Kitap*. Qafqaz Üniversitesi Yayınları.
- Ateş, B. (2020). Dil Gelişimi. İ. Seçer içinde, *Gelişim Psikolojisi* (s. 109). Atatürk Üniversitesi.
- Ayan, S. (2016). *Çizgi Filmlerin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma*, (Yayın No. 432581) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Aydın, B. (2018). *Türkiye’de Çocuk Televizyon Kanallarındaki Çizgi filmlerin Çocukluğa Etkisi Üzerine Bir İçerik Analizi*, Yayın No: 512634 [Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Aydoğan, İ., & Özbal, N. (2019). *Eğitimde Nezaket*. Pegem Akademi.
- Barın, E. (2003). Yabancılarla Türkçenin Öğretiminde Temel Söz Varlığının Önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, s. 2.

- Baş, B. (2006). *1985-2005 Yılları Arasında Çocuk Edebiyatı Sahasında Yazılmış Tahkiyeli Metinlerin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma*, (Yayın No. 191152) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Baş, B. (2014). Çocuk Edebiyatı. A. Güzel, & H. Karatay içinde, *Türkçe Öğretimi El Kitabı* (s. 468-520). Pegem Akademi.
- Başaran, M. (2014). Görsel Okuryazarlık. A. Güzel, & H. Karatay içinde, *Türkçe Eğitiminin El Kitabı* (s. 351-379). Pegem Akademi.
- Bayraktar, A. (2018). Çocuk Edebiyatı ve Gelişimsel Uygunluk III-İlkokul Dönemi. S. Erdoğan, & M. Ören içinde, *Çocuk Edebiyatı ve Medya* (s. 73). Anadolu Üniversitesi.
- Bayram, N. (2009). *Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi*. Ezgi Kitabevi.
- Birleşmiş Milletler Teşkilatı. (1989). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.
- Budak, Y. (2016). Sözcük Öğretimi ve Sözlüğün İşlevi. *Turkish Studies*(92).
- Bursalı, H. (2014). *Çizgi Dizilerin Beşinci ve Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığına Katkısı*, (Yayın No. 381236) [Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Can, A. (1995). *Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Televizyon Programları İçinde Çizgi Filmlerin Çocukların Gelişimine ve İletişimine Etkileri*. (Yayın No. 42067) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Canbulat, M., & Dilekçi, A. (2013, 8 7). Türkçe Ders Kitaplarındaki Kalıp Sözler Ve Öğrencilerin Kalıp Sözleri Kullanma Düzeyleri. *Turkish Studies*, s. 217-232.
- Ciravoğlu, Ö. (2000). *Çocuk Edebiyatı*. Esin Yayınları.
- Çeçen, M. A. (2007). Kelime Hazinesinin Geliştirilmesinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar. *Journal Of Turkish Linguistics*. , s. 116-137.
- Çifçi, M. (2014, 2 2). Dinleme Eğitimi ve Dinlemeyi Etkileyen Faktörler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , s. 165-177.
- Çimen, M. F. (2019). *Kamu Yayıncısı Trt Çocuk Kanalında Yayınlanan Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* Yayın No. 570982 [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Çolak, A. (2019). *Popüler Kültür Bağlamında Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Yeri: "İstanbul Muhafızları"*. (Yayın No. 569972) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Çotuksöken, Y. (1994). *Deyimlerimiz*. Özgül Yayınları.
- Dalacosta, K., Kamariotaki-Paparrigopoulou, M., Palyvos, J., & Spyrellis, N. (2009). Multimedia application with animated cartoons for teaching science in elementary education. *Computers & Education*, 52(4), s. 741-748.
- Demirel, E. E. (2016). Dil gelişimi ve kuramları. N. Sargın , S. Avşaroğlu , & A. Ünal içinde, *Eğitim ve Psikolojiden Yansımalar* (s. 129-132). Çizgi Kitabevi.

- Doğan, Y. (2019). Dinleme-İzleme Eğitimi ile İlgili Temel Kavramlar. H. Karatay içinde, *Dil Eğitiminin Temel Kavramları* (s. 103-107). Asos.
- Dore, R., Logan, J., Lin, T.-J., Purtell, K., & Justice, L. (2020, 8). Associations Between Children's Media Use and Language and Literacy Skills. *Frontiers in Psychology*, 11, s. 1734-1744.
- Ergin, A., & Birol, C. (2000). *Eğitimde İletişim*. Anı Yayıncılık.
- Ergin, M. (2000). *Türk Dil Bilgisi*. Bayrak Yayınları.
- Erol, Ç. (2007). *Türkiye Türkçesinde Kalıp Sözler Üzerine Bir İnceleme*. (Yayın No.:214195) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Fernández, E. M., & Smith Cairns, H. (2018). Prologue. E. M. Fernández, & H. Smith Cairns içinde, *The Handbook of Psycholinguistics* (s. 1). Wiley/Blackwell Publishers.
- Gorodyska, V. (2016). Role of Cartoons in Moral Education of Senior Preschoolers. *Ukraine Pedagogical Journal*, 2(2), s. 72-78.
- Göğüş, B. (1983). *Orta Dereceli Okullarda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Gül Yayınevi.
- Gökdayı, H. (2008). Türkçede Kalıp Sözler. *Bilgi*, s. 89-110.
- Güleryüz, H. (2001). *Türkçe Programlanmış İlkokuma Yazma Öğretimi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Güneş, E. (2017). *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Sorunları ile İzledikleri Çizgi Filmler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayın No. 468327) [Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Gürdamar, T. N. (2021). *TRT Çocuk Kanalında Yer Alan 6-9 Yaş Grubu Çizgi Filmlerin Söz Varlığı Açısından İncelenmesi*. Yayın No: 707295 [Yüksek Lisans Tezi Kütayha Dumlupınar Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Hacıbektaşoğlu, E. S. (2014). *Kültürel Çalışmalar ve Çizgi Filmlerin Çocuk İzleyici Üzerindeki Etkileri Araştırmaları*. (Yayın No. 375359) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Hyams, N., & Orfitelli, R. (2018). The Acquisition of Syntax. E. Fernández, & H. Smith Cairns içinde, *The Handbook of Psycholinguistics* (s. 593). Wiley/Blackwell Publishers.
- İrmak, H. (2021). Masal-Değer İlişkisi Üzerine Bir Deneme. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, s. 73-74.
- Kaba, F. (2002). Türkiye'de Çizgi Film: Gelişimi ve Eğitimi. *Anadolu Sanat*, s. 135-140.
- Karaca, S. S. (2019). *Çizgi Filmlerde Değerler Eğitimi, Değerler Eğitimi Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi*. (Yayın No. 569927) [Yüksek Lisans Tezi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Karadağ, Ö. (2019). *Kelime Öğretimi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Teknikleri, Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Nobel.
- Karatay, H. (2007). Kelime Öğretimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Kol, S. (2011, Ekim 10). Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim Ve Dil Gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, s. 1.
- Kolaç, E. (2009). Somut Olmayan Kültürel Mirası Koruma, Bilinç ve Duyarlılık Oluşturmada Türkçe Eğitiminin Önemi. *Millî Folklor Dergisi (International and Quarterly Journal of Cultural Studies)*, 21(82), s. 19-31.
- Korkmaz, Z. (2007). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Köşker, N. (2005). *Televizyondaki Çizgi Filmlerin (Animasyon) İlköğretim Çağı Çocuklarının Eğitimi Üzerine Etkileri*. (Yayın No. 159142) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kurt, E. (2014). *TRT Çocuk Kanalının 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerinin Dil Gelişimine Etkisi Hakkında Öğrenci, Öğretmen ve Veli Görüşleri*. (Yayın No. 380265) [Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Lemish, D. (2015). *Children and Media A Global Perspective*. Wiley Blackwell.
- Linebarger, D., & Walker, D. (2005, 1). Infants' and Toddlers Television Viewing and Language Outcomes. *American Behavioral Scientist*, 48(5), s. 624-645.
- Lytle, S. R., & Kuhl, P. (2018). Social Interaction and Language Acquisition: Toward a Neurobiological View. E. Fernández & H. Smith Cairns içinde, *The Handbook of Psycholinguistics* (s. 627). Wiley/Blackwell Publishers.
- MEB. (2013). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi: Dil Gelişimi*. Millî Eğitim Bakanlığı. https://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Dil%20Geli%20C5%9Fimi.pdf
- MEB. (2019). Türkçe Öğretim Programı.
- Mete, M. (1999). *Televizyon Yayınlarının Türk Toplumı Üzerindeki Etkisi*. Atatürk Kültür Merkezi Daire Başkanlığı.
- Naigles, L., & Mayeux, L. (2001). Television as Incidental Language Teacher. D. G. Singer, & J. Singer içinde, *Handbook of Children and The Media* (s. 149). Sage Publications.
- Okuyan, H. Y. (2012). İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Bir Kültür Aktarımı Aracı Olarak Kalıp Sözlerin Kullanımı Üzerine Bir İnceleme. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*(2), s. 31-46.
- Özbay, M. (2006). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*. Öncü.

- Özbay, M., & Melanlıoğlu, D. (2008, Haziran). Türkçe Eğitiminde Kelime Hazinesinin Önemi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, s. 30-45.
- Özdemir, Z. T. (2020). *Türkiye’de Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ve Bu Çizgi Filmlerin Türkçe Öğretimine Katkısı*. (Yayın No. 636639) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Özen, Ö. (2015). *Televizyondaki Şiddetin Çizgi Filmler Yoluyla Okul Öncesi Çocuklara Etkisi*. (Yayın No. 413930) [Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Pembecioğlu, E. N. (2018). Çocuk ve Medya. S. ERDOĞAN, & M. ÖREN (Dü) içinde, *Çocuk Edebiyatı ve Medya* (s. 201). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Pembecioğlu, N. (2013). TRT Çocuk Çocuklar İçin Eğitim Hedeflerinin Eğlenceli İçeriğe Dönüşmesi Sürecinin Araştırılması. *I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı Cilt 1* (s. 503). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Resmî Gazete. (2011). *Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun*. (Resmî Gazete No: 27863) [https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6112&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5#:~:text=\(3\)%20Genel%20ve%20tematik%20i%C3%A7erikli,ve%20T%C3%BCrk%20k%C3%BClt%C3%BCr%C3%BCn%C3%BC%20yans%C4%B1tmas%C4%B1%20zorunludur](https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6112&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5#:~:text=(3)%20Genel%20ve%20tematik%20i%C3%A7erikli,ve%20T%C3%BCrk%20k%C3%BClt%C3%BCr%C3%BCn%C3%BC%20yans%C4%B1tmas%C4%B1%20zorunludur)
- Ribner, A. D., Nichols, D., & Barr, R. (2020, 1). Background Media Use Is Negatively Related To Language And Literacy Skills: Indirect Effects Of Self-Regulation. *Pediatric Research*, 89(6), s. 1523–1529.
- Sağlam, F., Coşkun, İ., & Gür, T. (2013). İlkokul 2, 3 ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitapları Bütüncesinin Kelime Hazinesini Geliştirme Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Journal of Turkish Studies*, s. 1561-1570.
- Samuk, O. (2018). *Çizgi Filmlerin Söz Varlığı Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul Üniversitesi.
- Selçuk, Z. (2012). *Eğitim Psikolojisi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sever, S. (2018). *Sanatsal Uyananlarla Dil Öğretimi*. Tudem Yayın Grubu.
- Sönmezışık, E. (2021). Metinden Ekran, Ekrandan Bilinçaltına. *Dil ve Edebiyat*, s. 62-63.
- Şahin, R. N. (2019). TRT’nin Çocuklara Yönelik Çizgi Filmlerinin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi. (Yayın No: 575743) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Şahin, S. (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Yer Alan Kök Değerler Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi* (Yayın No. 606049) [Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Taşgın, Y. (2023). *TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerin Ana Dili Öğretimi Bakımından İncelenmesi* (Yayın No. 822011) [Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- TDK. (2018). *Büyük Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu.
- TRT Çocuk. (2022). *Hakkımızda: Yayıncılık İlkelerimiz*. TRT Çocuk Resmî Web Sitesi: <https://www.trtcocuk.net.tr/yayincilik>
- TRT Çocuk. (2022). *Video: Trt Çocuk Logosu Neden Değişti*. TRT Çocuk Resmî Web Sitesi: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/trt-cocuk-logosu-neden-degisti>
- TRT Haber. (2020) *Kültür-Sanat: Çocuklar 'Trafik Tayfa' ile Kuralları Öğrenecek* TRT Haber Kanalı Web Sitesi: <https://www.trthaber.com/foto-galeri/cocuklar-trafik-tayfa-ile-kurallari-ogrenecek/29202/sayfa-1.html>
- Türkent, E. (2012). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Televizyondan Etkilenmeleri Konusunda Anne ve Öğretmen Görüşleri*. (Yayın No. 322264) [Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.,0
- Türkmen, N. (2013). *Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü Ve Pepee*. Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 36(2), 139-158.
- Uçan, B. (2018, 2). *Türk Çizgi Filmlerinde Kültürel Kodlamalar*. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, s. 1134–1144.
- Uysal, R. (2020). *Çocuk Kitapları ve Çizgi Filmlerde Çocuk Gelişimine Yönelik İletilerin İncelenmesi*. (Yayın No. 655714) [Doktora Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yağlı, A. (2013). *Çocuğun Eğitiminde ve Sosyal Gelişiminde Çizgi Filmlerin Rolü: Caillou*. *Turkish Studies*, 8(10), s. 707-719.
- Yalçın, A., & Aktaş, G. (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Akçağ Yayınları.
- Yalçın, A., & Aytaş, G. (2017). *Çocuk Edebiyatı*. Akçağ Yayınları.
- Yaşaroğlu, M. (2021). *Modern Dönemin Çocuk Edebiyatı Sorunu*. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, s. 76-77.
- Yavuzer, H. (2013). *Sunuş. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı Cilt 1* (s. 5). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Yazıcı, E., Işıl, Y. B., & Kandır, A. (2019). *Çizgi Film ve Çocuk: Ebeveyn Görüşleri* (Cilt 10). Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, İ. (2017). *Çocukla Çocuklaşmak*. *TRT Akademi*, s. 584-597.

Yılmaz, O. (2021). *Rafadan Tayfa Çizgi Filmindeki Kültürel Unsurların Türkçe Öğretimi Açısından İncelenmesi* (Yayın No. 775524) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Yörükoğlu, A. (1992). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. Özgür Yayınları.

Yüceol-Özezen, M. (2001). Türkçe Deyimler Üzerine Birkaç Söz. *Türk Dili*.

